

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra biblických věd

Bakalářská práce na téma:

Desatero a etika, srovnání biblického Desatera a Desatera v katolických dokumentech

Vedoucí práce: ThLic. Adam Mackerle

Autor práce: Veronika Varady

Obor: Humanistika

Ročník: 1.

Forma studia: prezenční

2012

OBSAH

ÚVOD	8
1. VYSVĚTLENÍ POJMŮ	9
1.1. Co je etika?	9
1.2. Co je teologie?	9
1.3. Co je Desatero?	10
1.3.1. Vznik Desatera.....	12
1.3.2. Počítání a rozdělení Desatera.....	13
1.3.3. Zákon.....	13
2. DESATERO PODLE EXODU 20,2-17	15
2.1. Biblické znění podle Tóry	15
2.2. Desatero v katolických dokumentech	16
2.2.1. Znění Desatera podle Katecheze.....	16
2.2.2. Desatero v Kancionálu.....	16
2.3. Konkrétní přikázání a vzájemné srovnání	17
2.3.1. První přikázání	17
2.3.1.1. Biblické znění (Ex 20,2)	17
2.3.1.2. Katolické dokumenty.....	18
2.3.1.3. Zpovědní zrcadlo.....	19
2.3.1.4. Shrnutí	19
2.3.2. Druhé přikázání	20
2.3.2.1. Biblické znění (Ex 20,3-6).....	20
2.3.2.2. Katolické dokumenty.....	21
2.3.2.2.1. Katechismus katolické církve	21
2.3.2.2.2. Katolický kancionál	22
2.3.2.3. Zpovědní zrcadlo.....	23
2.3.2.4. Shrnutí.....	24
2.3.3. Třetí přikázání	25
2.3.3.1. Biblické znění (Ex 20,7).....	25
2.3.3.2. Katolické dokumenty.....	26
2.3.3.2.1. Katechismus katolické církve.....	26

2.3.3.2.2. Katolický kancionál.....	26
2.3.3.3. Zpovědní zrcadlo.....	26
2.3.3.4. Shrnutí.....	27
2.3.4. Čtvrté přikázání	27
2.3.4.1. Biblické znění Ex 20,8-11).....	27
2.3.4.2. Katolické dokumenty.....	28
2.3.4.2.1. Katechismus katolické církve	28
2.3.4.2.2. Katolický kancionál.....	29
2.3.4.3. Zpovědní zrcadlo.....	29
2.3.4.4. Shrnutí.....	29
2.3.5. Páté přikázání	30
2.3.5.1. Biblické znění (Ex 20,12).....	30
2.3.5.2. Katolické dokumenty.....	31
2.3.5.2.1. Katechismus katolické církve.....	31
2.3.5.2.2. Katolický kancionál.....	32
2.3.5.3. Zpovědní zrcadlo.....	32
2.3.5.4. Shrnutí.....	32
2.3.6. Šesté přikázání	33
2.3.6.1. Biblické znění.....	33
2.3.6.2. Katolické dokumenty.....	34
2.3.6.2.1. Katechismus katolické církve.....	34
2.3.6.2.2. Katolický kancionál.....	34
2.3.6.3. Zpovědní zrcadlo.....	35
2.3.6.4. Shrnutí.....	35
2.3.7. Sedmé přikázání	36
2.3.7.1. Biblické znění.....	36
2.3.7.2. Katolické dokumenty.....	37
2.3.7.2.1. Katechismus katolické církve	37
2.3.7.2.2. Katolický kancionál.....	37
2.3.7.3. Zpovědní zrcadlo.....	37
2.3.7.4. Shrnutí.....	38
2.3.8. Osmé přikázání	39
2.3.8.1. Biblické znění.....	39
2.3.8.2. Katolické dokumenty.....	39

2.3.8.2.1. Katechismus katolické církve.....	39
2.3.8.2.2. Katolický kancionál	39
2.3.8.3. Zpovědní zrcadlo.....	40
2.3.8.4. Shrnutí.....	40
2.3.9. Deváté přikázání	41
2.3.9.1. Biblické znění (Ex 20,16).....	41
2.3.9.2. Katolické dokumenty.....	41
2.3.9.2.1. Katechismus katolické církve.....	41
2.3.9.2.2. Katolický kancionál.....	42
2.3.9.3. Zpovědní zrcadlo.....	42
2.3.9.4. Shrnutí.....	42
2.3.10. Desáté přikázání	43
2.3.10.1. Biblické znění (Ex20,17).....	43
2.3.10.2. Katolické dokumenty.....	43
2.3.10.2.1. Katechismus katolické církve.....	43
2.3.10.2.2. Katolický kancionál.....	44
2.3.10.3. Zpovědní zrcadlo.....	44
2.3.10.4. Shrnutí.....	44
2.4. Hlavní pojem: „zjevená morálka“.....	45
2.5. Jednota dvou zákonů.....	46
2.6. Přirozený zákon nebo boží nařízení.....	46
3. ETIKA V DNEŠNÍ DOBĚ.....	47
3.1. Starozákonní etika a její platnost do dnešní doby.....	47
3.2. Křesťanská etika v dnešní době.....	47
3.3. Největší etické problémy.....	48
3.3.1. Ekologie.....	48
3.3.2. Sexualita	49
3.3.3. Majetek.....	50
3.4. Shrnutí poznatků z ankety: Co se lidem vybaví pod pojmy: etika, morálka a Desatero.....	51
ZÁVĚR A OSOBNÍ POSTOJ.....	52
ABSTRAKT.....	54

ABSTRACT.....	55
SEZNAM LITERATURY.....	56
Primární literatura.....	56
Sekundární literatura.....	56

Úvod

Téma mé bakalářské práce jsem si vybrala proto, že Desatero podle mého názoru stále patří do souboru mravních kodexů a hodnot. Na těchto hodnotách pak stojí celá západní kulturní společnost. Může se zdát, že pro dnešního člověka je Desatero již zastaralé, neaktuální a v dnešní době naprosto nepoužitelné a proto bych ve své práci chtěla dokázat opak.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit a vzájemně porovnat rozdílná znění Desatera. Jde hlavně o srovnání prakticky etické a kultovní. V závěru pak shrnu veškeré své poznatky, které jsem získala z literatury a z ankety, která se týkala otázky: *Co se vybaví lidem pod slovy: etika, morálka a Desatero?*

V úvodní kapitole v kostce shrnu tři základní pojmy a sice: Co je etika, teologie a Desatero a jeho rozdělení a číslování. Hlavní a stěžejní kapitolou bude kapitola druhá, která obsahuje Desatero jak ho známe z knihy Exodus 20,2-17, jeho znění v Katechismu a Kancionálu katolické církve a následně se pokusím o vzájemné srovnání Desatera katolické církve. Takto postupně rozeberu všechna přikázání. Co se týká této kapitoly o Desateru a vzájemném srovnání biblického a katolického znění, mám k dispozici několik katolických titulů, přičemž nejvíce čerpám z knih *Život z víry* a *Přehled křesťanské etiky* od Jiřího Skoblíka. Co se týče biblického znění na Desatero čerpám ze dvou titulů židovských autorů a sice z knihy *Das Buch Exodus* od Jacoba Benna a z knihy *Desatero v životě židů a křesťanů* od Marca Sterna a Horsta Georga Pöhlmana, přičemž židovský pohled na Desatero mi nabízí rabín Marc Stern.

V poslední, třetí kapitole, se budu zabývat etikou starozákonní a křesťanskou a také tím, zda má v dnešní době, v dnešním světě plném multimédií nějakou alespoň sebemenší platnost. Zda se dnešní společnost vůbec zajímá o to, co znamená slovo etika, morálka a co jí říká, když se řekne Desatero Božích přikázání.

1. Vysvětlení pojmů

1.1. Co je etika?

Etika z řeckého *éthos* – mrav, je reflexe lidského jednání z pohledu morálky. Morálka z latinského *mos* – mrav, zvyk, je proměnlivý, historicky a kulturně podmíněný souhrn hodnotících soudů, zvyků, názorů, ideálů, pravidel a norem, kterými se lidé v určitém ohledu řídí ve svém praktickém a mravním jednání. Ve vlastním slova smyslu „*je etika filosofická disciplína, jejímž předmětem jsou hodnotící soudy, které se týkají rozlišování dobrého a zlého. Jako součást tradiční filosofie usiluje poskytnout pravidla a normy lidského jednání a chování*“.¹

Jádrem etiky nejsou předpisy a zákazy, ale vědomí a svoboda lidí. Etika rozšiřuje pohled na spravedlnost a obecné dobro, neptá se jak se lidé chovají, ale říká jak by se měli chovat.

Etika, jako taková, má plno různých odvětví například aplikovaná etika, sociální etika, filosofická etika, která říká, že z dlouhodobé perspektivy se vyplatí jednat dobře, uvažuje v kategorii rozumu a pozemských skutečností. V mé práci se ale budu zabývat hlavně teologickou etikou a morálkou.

1.2. Co je teologie?

Teologie z řeckého *theos* – bůh a *logos* – slovo, nauka, doslova tedy nauka o bohu či bohosloví. Systematický výklad doktríny daného náboženství využívající kromě náboženství také vědeckých, zejména filosofických, sociologických a psychologických prostředků. Teologie, zvláště pak katolická morální teologie, zastává theonomní etiku, z řeckého *theos* – bůh a *nomos* - zákon. Jinak řečeno, *teologie vztahuje všechny závazné normy jednání v posledku na boží vůli*.²

Etika a morální teologie sdílí společný zájem na normativním založení morálního jednání. Etika se však neodkazuje na boží vůli jako na původce všech morálních norem. Z pozice

¹ KOLEKTIV AUTORŮ, Filosofický slovník, Nakladatelství Olomouc 2002, str. 109

² KOLEKTIV AUTORŮ, Filosofický slovník, Nakladatelství Olomouc 2002, str. 402

teologie lze také říci, že morální jednání je vyžadováno od každého člověka bez rozdílu vyznání. Morální náhled může být prohlouben díky víře.

Teologická etika motivuje člověka k vděčné odpovědnosti na Boží nabídku. Kromě toho, že uvažuje ve stejných kategoriích jako filosofická etika tj. v kategorii rozumu a pozemských skutečností, se ještě opírá o zjevení – Bibli.

Pro etiku v židovství a křesťanství má zásadní význam Desatero, které v kostce nastíním v další kapitole a podrobněji pak budu rozebírat všechna přikázání v kapitole 2.2. *Konkrétní přikázání.*

1.3. Co je Desatero?

Desatero, nebo Dekalog z řeckého *deka* – deset a *logos* – slovo z hebrejského překladu „*deset slov*“, považují Židé i křesťané za přikázání, které Bůh – Hospodin dal lidem jako směrnicí pro způsob života.

Význam Desatera můžeme pochopit pouze tehdy, když si uvědomíme Boží působení v dějinách izraelského národa³. Bůh zjevuje své jméno יהוה Mojžíšovi slovy: „Jsem, který jsem“ (Ex 3,14). Znamená též, Jsem zde!, Jsem u vás! Budu vždy s vámi! „Vezmu si vás za lid a budu vám Bohem.“ (Ex 6,7 , Lv 26,12). Tomuto Bohu může izraelský národ důvěřovat, protože mu trvale projevuje svou náklonnost a představuje se jako Bůh, který jej osvobozuje z Egypta, viz. První přikázání.

Desatero je pro žida základní listinou Boží smlouvy, kterou Hospodin uzavřel s Mojžíšem na Sinaji, jak je psáno v Ex. 24. Pro židy se ale platnost Desatera vztahuje pouze na národ vyvedený z Egypta, pro tzv. „*Vyvolený národ*“. Desatero je tedy jakousi základní prováděcí listinou smlouvy. V křesťanské katechezi je mu připisována platnost univerzální bez ohledu na vyznání.

³ NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995, Život z víry, Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2005, str. 108

Zachováváním přikázání mohl Izrael spravedlivě s vděčností reagovat na vysvobození z Egypta. Byla ale vyžadována poslušnost Hospodinu, aby lid mohl zůstat v zemi zaslíbené.⁴

V křesťanství se význam Desatera pro spásu člověka trochu změnil vzhledem k tomu, že hlavní úlohu přebralo přikázání lásky k Bohu a bližnímu svému. Kristus a jeho učedníci potvrzují, že Desatero je závazné i pro novozákonní věřící: „*On mu řekl: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“ To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“ Na těchto dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.*“ (Mt 22,37-40). V tomto dvojím příkazu vidí i Židé naplnění Mojžíšova zákona.

Biblické nekrácené Desatero je jakýmsi vyznáním lásky Hospodina k lidu, který vyvedl z otroctví a prostřednictvím Mojžíše hovoří k Izraeli. Desatero lze považovat za jádro etiky Tóry, ale i v evropské kultuře, mimo okruh náboženství, je považováno často za etické minimum, protože 5.-10. přikázáním, podle katolického číslování 4.-10. přikázání, vymezuje základní mezilidské vztahy, které jsou na druhé desce. O číslování se podrobněji zmíním později v kapitole Počítání a rozdělení. *Bible sama vidí v Desateru přikázání základní zformulování požadavků pro život před Bohem a proto se také Desatero mohlo stát v křesťanské tradici etickým základem. Dnes považují mnozí Desatero za překonanou směrnici křesťanského života nebo k němu mají výhrady*⁵.

Desatero není žádná morálka nebo etika střední třídy, ale je to přikázání lásky. „*Láska člověka k Bohu musí být bezvýhradná a úplná. Obsahuje pouto věrnosti k Bohu, víru jako pevný vztah k tomu, s kterým jsme v jednotě, věrnost závazku a upřímnou oddanost a touhu po Boží přítomnosti.*“⁶ Má tedy Desatero ještě dnes nějakou závaznost, nebo je to jen záležitost dávné semitské společnosti a doby v níž žila?

1.3.1. Vznik Desatera

⁴ Srov. M. Hruska, Studijní výklad Bible s výkladovými poznámkami (ČEP), Křesťanský život 2009, Albrechtice, str. 142

⁵ NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995, Život z víry, Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2005, str. 109

⁶ M. Hruska, Studijní výklad Bible s výkladovými poznámkami (ČEP), Křesťanský život 2009, Albrechtice, str. 1554

Desatero se nachází na dvou místech ve Starém zákoně a sice v Exodu 20,2-17, kterým se ve své práci zabývá a v Deuteronomiu 5,6-22. Mezi těmito verzemi jsou menší rozdíly.⁷ Pokud zkoumáme Desatero pozorně, zjistíme, že jeho rozsah působnosti je mnohem omezenější, než se na první pohled může zdát. Pohlížíme-li na Desatero z historického pohledu, může nám připadat, že text Desatera je podmíněn nám zcela neznámým prostředím. Dokonce se může zdát, že nám v současné době nemá co říct.⁸

Vznik Desatera nelze spolehlivě určit, i když ve starověké církvi se nepochybovalo o tom, že jeho autorem je Mojžíš a že je směrnicí izraelského národa od prapočátku. Mnoho badatelů však díky nálezům starých kultur, zvláště v oblasti dnešní Palestiny, a díky bližšímu poznání života kočovných kmenů dospěli k závěru, že Desatero vzniklo mnohem později a jeho vznik datují do doby královské jako vliv a plod proroků izraelského náboženství.⁹

Podoba dnešního Desatera je ale mnohem pozdější a datujeme ji do doby Jóšijášovy reformy, nebo někdy až do doby poexilní. V původní podobě obsahovalo Desatero pouze strohé příkazy a zákazy. Můžeme se v něm setkat s *formulacemi příkazů a zákazů, jaké ve staroorientálním právu nebyly obvyklé, s výjimkou chetejské oblasti, se setkáváme s právními tzv. kasuistickými normami, tedy normami, které vycházejí z jednotlivých konkrétních případů. Proti tomu příkázání Desatera jsou formulovány apodikticky tj. jako obecně, bezpodmínečně platné směrnice. V běžném denním životě se Izraelci řídili klasickým kasuistickým právem, ovšem v bohoslužebném platilo výhradně právo apodiktické, což značilo bezvýhradnost Hospodinova nároku na lid.¹⁰* Řekla bych, že označení Desatero je dáno určitým vlivem, protože v Ex 34,28 a Dt 4,13 se mluví o deseti přikázáních rozdělených na dvou deskách.

Křesťané i židé vycházejí z biblického pojetí, které se nachází v Exodu a Deuteronomiu. Zkrácená verze Desatera, která je dnes v katolické církvi známá, pochází od sv. Augustina a má sloužit pro katechetické účely. Tuto verzi používají hlavně západní církve, východní

⁷ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE, Výklady ke Starému zákonu I (Gn-Dt), Praha 1991, str. 266

⁸ Srov. J. BARTON, Etika a Starý zákon, Mlýn 2006, str. 10-11

⁹ STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE, Výklady ke Starému zákonu, I. Zákon (Gn-Dt), Praha 1991, str. 265

¹⁰ STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE, Výklady ke Starému zákonu, I. Zákon (Gn-Dt), Praha 1991, str. 265

křesťané pak používají verzi Origenovu. Mezi biblickou a katechetickou formou je plno rozdílů. Hlavní rozdíl je ten, že zkrácená verze je více imperativní a ztrácí se z ní osvobozující ráz. Další rozdíly vznikají špatným překladem nebo nepochopením. Smysl přikázání však zůstává stejný.

1.3.2. Počítání a rozdělení

Jednotlivá přikázání se podle různých tradic číslují různě, avšak v samotné Bibli rozdělení přikázání není. V Tóře, kterou se budu řídit ve své práci, je představení Boha samotné první přikázání. Katolická církev pak slučuje první a druhé přikázání, které se vztahuje k zákazu zobrazování a rozděluje poslední dvě přikázání. V pravoslavných církvích a kalvinismu je zákaz obrazů samostatné druhé přikázání a počet deset se zajistí tak, že žádostivost je jediné a to desáté přikázání.

Rozdíly se také ukazují v pokusech rozdělit přikázání na dvě desky. V židovské tradici se spatřuje rozhodující předěl po přikázání o úctě k rodičům, která je považována za páté přikázání, tím tak připadá na obě desky stejný počet. *V křesťanství je pak zlom po přikázání svatého dne odpočinku, podle čehož se rozlišuje na tři přikázání vztahující se k Bohu a na sedm přikázání vztahující se k bližnímu.*¹¹

Nesporné je, že číslo 10 je v Bibli záměrně. Desítka platí ve Starém zákoně za výraz tzv. zaokrouhleného celku, lze to srovnat např. s deseti egyptskými ranami.

1.3.3. Zákon

Desatero shrnuje Boží morální zákon určený Izraeli a popisu závazky vůči Hospodinu a bližním.¹² Přijetí tohoto zákona skrze Mojžíše je jedním z nejdůležitějších aspektů zkušenosti, kterou Izrael prožil u hory Sinaj. „*Tóru lze rozdělit do tří kategorií. První kategorií je morální*

¹¹ H. WEBER, Všeobecná morální teologie, Zvon Vyšehrad, Praha 1998, str. 33

¹² Srov. M. Hruska, Studijní výklad Bible s výkladovými poznámkami (ČEP), Křesťanský život 2009, Albrechtice, str. 142

zákon, který zahrnuje Boží zásady pro svatý život.“¹³ Tímto zákonem se i zabývám. „*Druhou kategorií je pak občanský zákon. Ten se týká právního a společenského života Izraele jako národa. Občanský zákon najdeme v Ex 21,1 – 23,33. A poslední kategorií je obřadní zákon, který se týká formy obřadů při izraelských bohoslužbách včetně obětního systému (Ex 24,12 – 31,18).*“¹⁴

Zákon byl vydán ve spojitosti se smlouvou, kterou Hospodin uzavřel se svým lidem. Jeho úkolem bylo rozvést smluvní ujednání, kterým se měl Izrael řídit, a kterému měl být poslušný. Jeho poslušnost se měla projevit v oddanosti Hospodinu. „*Poslušnost izraelského lidu před Zákonem měla svůj základ v Boží milosti, která vede ke spáse a vysvobození.*“¹⁵ Zákon byl vydán až po vysvobození vyvoleného národa z Egypta a Izrael byl tak zachráněn z Boží vůle. Těto zákon také ustanovuje krvavou oběť jako prostředek vykoupení hříchů (Lv 1,5 a 16,33), ale zároveň nebyl stvořen jako prostředek, kterým by nespasení dosáhly spásy.¹⁶ „*Lid, kterému Bůh Zákon dal s ním měl již vztah založený na vykoupení (Ex 20,2)*“¹⁷

¹³ M. Hruska, Studijní výklad Bible s výkladovými poznámkami (ČEP), Křesťanský život 2009, Albrechtice, str. 143

¹⁴ M. Hruska, tamtéž

¹⁵ M. Hruska, tamtéž

¹⁶ Srov. M. Hruska, tamtéž

¹⁷ M. Hruska, tamtéž

2. Desatero podle Exodu 20,2-17

2.1. Biblické znění podle Tóry

1. Já jsem Hospodin, tvůj bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, domu otroctví.
2. Nebudeš mít jiného Boha mimo mne. Nezobrazíš si Boha spodobněním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi, nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit, protože já jsem tvůj Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující, silný. Trestám nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kdo mě nenávidí a prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kdo mě milují a zachovávají má přikázání
3. Nevezmeš jména Hospodina, svého Boha nadarmo, protože Bůh nenechá bez trestu toho, kdo by jej zneužil.
4. Pamatuj na den odpočinku, aby ti byl svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočínutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytce ani tvůj host, který žije ve tvých branách. V šesti dnech učinil Hospodin nebe a zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý.
5. Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.
6. Nezabiješ!*
7. Nesesmilníš! **
8. Nepokradeš!
9. Nevydáš křivého svědectví proti bližnímu svému.
10. Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.

ČEP 1985¹⁸

¹⁸ ČEP – český ekumenický překlad 1985

* dsl. Nebudeš vraždit

2.2. Desatero podle katolických dokumentů

2.2.1. Katechismus katolické církve¹⁹

1. Nebudeš mít jiné Bohy mimo mne. Nezobrazíš si Boha zpodobením ničeho.
2. Nezneužiješ jméno Hospodina, svého Boha.
3. Dbej na den odpočinku, aby ti byl svatý!
4. Cti otce svého i matku.
5. Nezapomeneš!
6. Nesesmilníš!
7. Nepokradeš!
8. Nevydáš proti svému bližnímu falešné svědectví.
9. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního.
10. Nebudeš toužit po domě svého bližního.

2.2.2. Katolický kancionál²⁰

1. V jednoho Boha věřiti budeš.
2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.
4. Cti otce svého a matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.
5. Nezapomeneš!
6. Nesesmilníš!
7. Nepokradeš!
8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.
9. Nepožádáš manželky bližního svého.
10. Aniž požádáš statku jeho.

** dsl. Nezcizoložíš

¹⁹ *ČESKÉ KATOLICKÉ NAKLADATELSTVÍ*, Katechismus katolické církve, Zvon, Praha 1995, str. 506

²⁰ *ČESKÁ BIBLICKÁ SPOLEČNOST*, Kancionál- společný zpěvník českých a moravských diecézí, Praha Zvon, 1990. str. 8

2.3. Konkrétní přikázání a vzájemné srovnání

2.3.1. První přikázání

2.3.1.1. Biblické znění: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, domu otroctví.“

První přikázání je srdcem celého Desatera, na které navazují všechna ostatní přikázání. Základním pojmem, jakousi osou, je láska. Tímto přikázáním začíná Desatero podle židovské víry. V doslovném překladu zní toto přikázání takto: „*Já Hospodin Bůh tvůj, který vyvádím tebe ze země dvojího sevření, z domu otroků.*“²¹ Zde je Bůh poprvé definován, je jakýmsi predikátem stvoření. Tím „Já“ je řečeno, že „On“ je tvůj Bůh, životní zkušenost, jedno Já, žádné To, ani hloupý přelud.²²

Poté, co Hospodin stvořil a vyvolil si Izrael za svůj lid, požaduje, a to zcela logicky, aby byl uznáván jako jeho jediný Bůh. Přikázání nepopírá existenci dalších jiných bohů, ale pro Izraelce jakoby neexistovali. *Hospodin se prohlašuje za Boha Izraele, což ovšem neznamená, že by nemohl být Bohem jiných, ale Izrael si vyvolil za svůj vyvolený národ. Připomíná, co vyvedení z Egypta tzv. „domu otroctví“ znamenalo, a na tom se ukazuje jak mocný a láskyplný Bůh byl.*²³ Bůh osvobozuje svůj lid a proto ho vyzývá, aby žil jako ten, který je svobodný skrze Hospodina. *Přikázání je třeba číst v čase budoucím jako Já jsem vás osvobodil a vy proto zachovávejte má přikázání.*²⁴ Nejen toto přikázání, ale všechna přikázání je třeba číst v čase budoucím.

Starozákonní výraz *emúná אמונה* znamená původně nehybnost nebo také nerušený klid. Starý Zákon si pod pojmem víra představí hlavně poslušnost a důvěru. V Novém Zákoně pak Ježíš

²¹ J. BENEŠ, Desátka-Desatero aneb deset slov o Bohu a člověku, Návrat domů, Praha 2008, str. 50

²² Srov. J. BENNO, Das Buch Exodus, str. 553

²³ J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 120.

²⁴ NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995, Život z víry, Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2005, str. 112

klade velký důraz na víru a chválí víru, která je schopná činit zázraky, ale vytýká malověrnost²⁵.

2.3.1.2. Katolické dokumenty

V katolické církvi nepatří představení Boha mezi přikázání, a proto katolické formule „Nebudeš mít jiného Boha mimo mne.“ nebo také „V jednoho Boha věřití budeš.“ ve své práci rozeberu v další kapitole Druhé přikázání.

Prvním rozdílem je, že pro křesťany je mesiáš Ježíš Kristus. Křesťané se domnívají, že *spasit je může jen Bůh nikoli pouhý člověk, protože samotný člověk se sám spasit nemůže*²⁶ z čehož vyplývá, že budou spaseni skrze syna Božího tj. Ježíše Krista. Mesiáš se objevuje již ve Starém zákoně avšak není spasitelem, protože spasitelem může být pouze Bůh. Také, na rozdíl od křesťanů, zůstává pro židy mesiáš tajemstvím a přijde až tehdy, když budou zachovávat Tóru.

Druhým, a podle mého názoru hlavním rozdílem je, že židé neuznávají křesťanskou trojici, protože v tom vidí pluralismus a Bůh je přece jen jeden a pluralismus jako takový přináší zánik monoteistické víry²⁷.

*Jan Milíč Lochman také stále poukazoval na to, že osvobození z domu otroctví a exodus do pouště bez cest je předznamenáním všech přikázání, které nazývá deseti velkými svobodami.*²⁸ Je politováníhodné, že v katolickém, ale i luterském znění prvního přikázání, bylo vynecháno právě ono osvobozující poselství o vyjití z egyptského domu otroctví. „*Přikázání nevydává žádný rozkazující Bůh, ale osvobozující Bůh, který vydává Magnu chartu svého osvobození.*“²⁹ Křesťanské a židovské srovnání dodržování tohoto přikázání nelze tedy dobře srovnat právě proto, že pro křesťany je toto pouze prologem k Desateru nikoli samotným přikázáním.

²⁵ Srov. J.SKOBÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 126.

²⁶ H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha Vyšehrad 2006, str. 45

²⁷ Srov. H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha Vyšehrad 2006, str. 46

²⁸ H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha Vyšehrad 2006, str. 35

²⁹ H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha Vyšehrad 2006, str. 35

2.3.1.3. Zpovědní zrcadlo

Zpovědní zrcadlo neříká nic proti tomuto přikázání, protože je bráno pouze jako prolog k Desateru. Ovšem i k tomuto přikázání či prologu se vztahují hříchy. Mezi hříchy ohledně prvního přikázání patří *jakákoli úcta a služba jiným bohům mimo Hospodina tzv. heterolatrie srov. Achab, 1Kr 16,30-33*, pak také *úcta cizím bohům i Hospodinovi tzv. xenolatrie* anebo *splývání úcty a služby Hospodinu s úctou službou jiným bohům tzv. parolatrie*.³⁰

2.3.1.4. Shrnutí

Hospodin upozorňuje na svou moc, ale také na svou lásku. Etický význam zde shledávám v tom, že izraelský národ nebude sloužit a klanět se jiným bohům³¹. Formule sebezjevení předchází vysvobození. Formule zachycují základy a poznání víry, na tom pak závisí naděje v budoucnost Hospodinova vyznavače. Formule sebezjevení obsahuje základ Tenaku, jakési ohnisko, které lze shrnout do vyznání: „*Hospodin je Bůh*“.³² Toto vyznání se, kromě prvního přikázání, objevuje ještě v následujících čtyřech přikázáních, kde vždy *evokuje formuli sebezjevení z prvního přikázání*³³. Deuteronomiu, tj. Páté knize Mojžíšově, je hned čtyřikrát ve čtvrtém přikázání.

*Toto přikázání má tak velký význam, že zcela právem stojí na vrcholu všech deseti přikázání*³⁴. Podle mého názoru první přikázání, stejně jako následující tři, v případě katolického znění následující dvě, má etický význam pouze pro věřící. Ateisté v něm etický význam jen stěží najdou, dokonce si myslím, že ho v něm nenajdou vůbec a nebudou se o to ani pokoušet.

³⁰ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, Výklady ke Starému zákonu, I. Zákon (Gn-Dt), Praha 1991, str. 268

³¹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, Výklady ke Starému zákonu, I. Zákon (Gn-Dt), Praha 1991, str. 267

³² Srov. J. BENEŠ, Desítka – Desatero aneb deset slov o Bohu a člověku, Návrat domů, Praha 2008, str. 58

³³ J. BENEŠ, Desítka – Desatero aneb deset slov o Bohu a člověku, Návrat domů, Praha 2008, str. 58

³⁴ H. WEBER, Všeobecná morální teologie, Zvon Vyšehrad, Praha 1998, str. 34

2.3.2. Druhé přikázání

2.3.2.1. Biblické znění: „Nebudeš mít jiného Boha mimo mne. Nezobrazíš si Boha spodobněním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi, nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit, protože já jsem tvůj Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující, silný. Trestám nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kdo mě nenávidí a prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kdo mě milují a zachovávají má přikázání.“

Struktura druhého přikázání zní v doslovném překladu takto: „*Neexistuje pro tebe Bůh cizích nad mou tvář. Neučiníš si rytinu ani žádný obraz toho co je na nebesích nahoře, na zemi zespodu a v moři odspodu země. Neklaníš se jim. Nesloužíš jim neboť Já Hospodin Bůh tvůj, Bůh žárlivý, dohlížející na nepravost otců na synech na třicítce³⁵ a na (?) k nenávidícím mě a činící milosrdenství k tisícům milujících mě a střežících přikázání moje.*“³⁶ Takto zní přikázání ve Starém zákoně a zcela logicky následuje po prvním, dokonce v knize Dt 5,6-10 pod něj spadá. Těsně souvisí s prvním a třetím přikázáním a proto je některé církve chápou jako komentář k předchozímu nebo je vypouštějí.

Hospodin vysvobozuje Izrael z Egypta a je proto logické, že uplatňuje nárok na vyznání pouze jeho samotného. To také naznačuje, že lidská svoboda je ohrožena pokud Izraelský národ bude uctívat jiné bohy či modly. Hospodin, jakožto žárlivě milující, zakazuje klanět se modlám nebo jim sloužit. Ti, kteří neuposlechnou, budou označeni za ty, kteří Boha nenávidí a nedodržují zákony. Trest se ovšem nevztahuje pouze na hříšníky, ale také na jejich potomstvo.

*Zákaz zobrazování pochází od Boha a nelze ho vysvětlit sociologicky.*³⁷ Zákaz zobrazování Boha stojí v centru starozákonní víry a odlišuje biblickou víru od většiny ostatních náboženství. *Tato izraelská zvláštnost vyvolávala hodně ostré reakce ze strany pohanů, kteří v ní viděli „židovské barbarství“ nebo dokonce ateismus.*³⁸ Část o zákazu zobrazování je

³⁵ Význam číslovky „třicítka“ se překládá jako třetí pokolení, viz., J. BENEŠ, Desítka – Desatero aneb deset slov o Bohu a člověku Návrat domů, Praha 2008, str. 109

³⁶ J. BENEŠ, Desítka – Desatero aneb deset slov o Bohu a člověku, Návrat domů, Praha 2008, str. 101-2

³⁷ H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha Vyšehrad 2006, str. 51

³⁸ J. M. LOCHMANN, Desatero, směrovky ke svobodě, Praha Vyšehrad 1994, str. 39

neustále předmětem diskusí. V dřívějších dobách totiž bylo božstvo nejmocnější tam, kde stála jeho socha.

V knize Genesis 1,26-27 je psáno: „*I řekl Bůh: „ Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi. “ Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu jej stvořil. “* (Gn 1,26-27). To ovšem neznamená, že by si lidé měli vytvářet obraz Boha.

Marc Stern³⁹ říká: „*Pro nás Židy jsou zakázána umělecky nebo řemeslně zhotovená zobrazení boha, ne však jeho zobrazení myšlenková a jazyková. “*⁴⁰ Co se týká podobenství říká Stern: „*Podobenství a obrazy jsou jakousi směrovkou, která odkazuje za sebe nebo na nějaké místo.*“⁴¹ I pro dnešní židy je Hospodin tedy tajemství, a proto je zákaz zobrazování zcela pochopitelný.

2.3.2.2. Katolické dokumenty

Pro křesťany znamená tento příkaz, že uctívání, stejně jako v židovství, je směřováno pouze k jednomu Bohu. Příkázání je mířeno hlavně proti uctívání duchů a démonů prostřednictvím spiritismu a věštění (1K 10,19-20). V katolické církvi je toto příkázání první, protože se do příkázání nepočítá představení Boha, jak jsem již uvedla.

Víra v jednoho Boha je křesťanům i židům společná. Nové chápání týkající se zobrazování Boha, které židé striktně odmítají, přináší znění pocházející od sv. Augustina, který říká pouze „*V jednoho Boha věřiti budeš.*“ jak uvidíme v kapitole 2.3.2.2.2. Spor o to, zda je zákaz zobrazování závazný i v Novém zákoně, nastal v 7. a 8. století a otřásl tak celou církví.

³⁹ Marc Stern (1965) rabín v židovské obci, profesor na univerzitě v Osnabrücku, správce dalších židovských obcí v Dolním Sasku

⁴⁰ H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha, Vyšehrad 2006, str. 56

⁴¹ H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha, Vyšehrad 2006, str. 56

2.3.2.2.1. Katechismus katolické církve: „*Nebudeš mít jiné Bohy mimo mne. Neobrazíš si boha zpodoběním ničeho.*“

Toto znění je víceméně stejné jako to, které nalezneme v Ex či Dt, pouze s tím rozdílem, že se zde nemluví o pomstě Boha na potomcích hříšníků.

První část nám vlastně říká „*Nebudeš mít jiné bohy přede mnou (před mou tváří)*“.⁴²

Druhá část přikázání pak říká, že biblický zákaz obrazů by nám měl navždy připomínat to, abychom si nevytvářeli nějaké fixní představy o Bohu. I zde Bůh uplatňuje na člověku pouze jeho vyznávání.

V druhé části se zřejmě zákaz nevztahuje jen proti obrazům cizích bohů, ale zapovídá především zhotovování obrazu Hospodina. Tím se obrací proti představě a *pokusy získat prostřednictvím obrazu vliv na Hospodina, tím by totiž byla zpochybněna jeho absolutní nedisponibilita a transcendence*⁴³.

Bůh je jen jeden, a proto je v Bibli psáno: „*Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celou svou duší, srdcem a veškerou svou silou.*“ Horské kázání obsahuje dlouhý úsek o účtě k Bohu, která je obsahem první desky. *Toto kázání učí, jak se má projevovat plná úcta k Bohu a jak tato úcta odpovídá úplnému zjevení Božního jména Otcova v Ježíši Kristu (Mt 6,9-13).*⁴⁴

2.3.2.2.2. Katolický kancionál: „*V jednoho Boha věřiti budeš.*“

Jednoduché, stručné a přitom výstižné. Tak se učí první přikázání v katolickém Kancionálu z roku 1990. Podstata je vlastně stejná jako u předcházejících dvou znění. Bůh vyžaduje naprostou oddanost jemu samotnému a žádnému jinému bohu či bohům.

Pro Ježíše je láska k Bohu prvním a nejdůležitějším přikázáním. Připomíná to v souladu s Izraelem: „*Slyš Izraeli, Hospodin, Bůh náš, jest jediný pán, miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly*“ (Mk 12,29-31). Ježíš

⁴² J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Praha, nakladatelství Univerzity Karlovy Karolinum 2004, str. 121

⁴³ H. WEBER, Všeobecná morální teologie, Zvon Vyšehrad, Praha 1998, str. 35.

⁴⁴ B. HÄRING, Láska je víc než přikázání, Vyšehrad 1996, str. 33

dává přikázání Starého zákona novou hloubku: „ *To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem miloval já vás* (J 15,12)

Tato formule, stejně jako ostatní, pochází od sv. Augustina jak jsem již zmínila v úvodní kapitole o vzniku Desatera a navazuje tak na větu „*Nebudeš mít jiného boha mimo mne*“. Ovšem věta „*V jednoho Boha věřití budeš*.“ je význačná, protože pokud je zde zmínka v „jednoho“ značí již „nějakého blíže vlastně neurčeného“. *Je také rozdíl ve slovesech „mít“ a „věřit“.*⁴⁵ Svatý Augustin také říká: „*Bůh se lépe poznává nevěděním.*“⁴⁶

Toto přikázání je výzvou pro člověka, aby vedle Boha neměl žádné jiné bohy. Bůh chce, abychom důvěřovali jen jemu a nevázáli se na žádné jiné síly, které nás od něj oddělují. *Člověk byl stvořen pro Boha. V jedinečném vztahu, který má Bůh ke každému člověku, jej oslovuje slovem „ty“ a volá ho ke společenství s ním. Rozhoduje se pro člověka a očekává od něj odpovídající rozhodnutí. Tak je první přikázání základním přikázáním, od kterého se odvíjejí všechna ostatní přikázání Desatera.*⁴⁷

Je však s podivem, že se zde nemluví o zákazu zobrazování Boha. Je možné, že to souvisí s tím, že Boha lze zobrazit skrze Ježíše Krista? Odpověď zní, ano. *Radikální změnu totiž přináší vtělení Ježíše Krista, kdy Bůh sám se "zobrazil", a proto i my zobrazujeme a uctíváme. Ne ovšem obraz sám, ale toho, který je obrazem představován.*⁴⁸

2.3.2.3. Zpovědní zrcadlo

Hříchy proti druhému resp. prvnímu přikázání můžeme dělit do několika kategorií. První kategorie *obsahuje hříchy proti víře v Boha, patří sem například nevěra, ne ve smyslu partnerské nevěry, ale nevěra jako nevíra v Boha, zastávání bludů, odpadnutí od víry nebo zapírání víry, dobrovolné pochybování, lhostejnost ve víře, zanedbávání náležitého náboženského vzdělání aj.* Druhá kategorie *zahrnuje hříchy proti naději v Boha. Mezi*

⁴⁵ J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Praha, nakladatelství Univerzity Karlovy Karolinum 2004, str. 121

⁴⁶ NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995, Život z víry, Teologická fakulta Jihočeské univerzity 2005, str. 124

⁴⁷ NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995 Život z víry, Teologická fakulta Jihočeské univerzity 2005, str. 113

⁴⁸ <http://otazky.vira.cz> 22.3.2012

takovéto hříchy patří například zoufalství, opovážlivé spoléhání na Boží milosrdenství, dlouhé odkládání pokání po těžkém hříchu. Třetí kategorií jsou hříchy proti lásce k Bohu a sem patří například chladnost k Bohu, neláska nebo nenávisť Boha. Poslední kategorií jsou hříchy proti povinné úctě k Bohu. Do této poslední kategorie patří například zanedbávání modlitby, svatokrádež, reptání proti Bohu, zvláště když dopustí na nás nějaký kříž a do této poslední kategorie taky patří pověry např. hadačství či spiritismus.⁴⁹

V každé době jsou jisté problémy v rámci druhého respektive prvního přikázání, které jsou pro danou dobu charakteristické. V dnešní době jde zejména o *úbytek smyslu pro duchovní hodnoty v heslech „Ježíš ano, církev ne, nebo Bůh ano, Ježíš ne, náboženství ano, Bůh ne nebo dokonce spiritualita ano, náboženství ne“⁵⁰*. Dále pak například *samovykoupení*, zde jde hlavně o sebevraždu v důsledku bolestné existence a nezáleží na tom, jestli fyzické nebo psychické, i když většinou se to vztahuje k bolesti fyzické. *Podléhání veřejnému mínění, které zamítá duchovní hodnoty, nebo jde o praktický materialismus, plodící materialismus teoretický⁵¹*, v tomto ohledu se jedná nejprve o naprostou ignoraci, která následně vede k zamítnutí.

2.3.2.4. Shrnutí

V první části tohoto přikázání ukazuje Hospodin na svou jedinečnost. Brání svůj lid před jinými bohy. Podle mého názoru, v tomto případě není Bůh moc tolerantní k ostatním vírám jiných národů. V druhé části nepůsobí Bůh, podle mě, moc spravedlivě, což se ukazuje na tom, že potrestá nejen ty, kteří nebudou ctít jeho přikázání, ale i jejich potomky. Děti přece nemůžou za své rodiče a za jejich hříchy. Vysvětlením a jakousi obhajobou druhé části přikázání a Hospodinova jednání je to, že to není projev mstivosti nebo nespravedlnosti, ale výraz lásky, který vyplývá ze závěru druhého přikázání, kde se Bůh zavazuje činit milosrdenství takřka neomezeně těm, kdo ho milují a dbají na jeho přikázání.⁵²

V křesťanství se nic neříká o pomstě na dětech, přikázání je formulováno pouze tak, že správný křesťan má věřit pouze v jednoho Boha. Ovšem to spadá pod první přikázání. Je

⁴⁹ <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 20.3.2012

⁵⁰ J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 148

⁵¹ J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 148

⁵² Srov. J. BENEŠ, Desítka – Desatero aneb deset slov o Bohu a člověku, Návrat domů, Praha 2008, str.109

zajímavé, že i když je Hospodin židovský Bůh, tentýž jako křesťanský, vystupuje mnohem přísněji. Možná je to tím, že skrze Ježíše Krista byly smazány všechny hříchy lidstva a Bůh se tak stal milosrdnějším. „*Cílem života novozákonních věřících musí být hledání a milování Boha celým srdcem, duší a veškerou silou.*“

„*Dalo by se ale říci, že pokud je člověk obrazem Božím, může si Boha přece jen zobrazit v lidské podobě, nebo o něm mluvit v lidských obrazech.*“⁵³ (H.G. Pöhlmann)

2.3.3. Třetí přikázání

2.3.3.1. Židovské znění: „*Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jména zneužíval.*“

Struktura třetího přikázání v doslovném překladu zní takto: „*Neneseš jméno-Hospodin je Bůh tvůj-nadarmo, protože Hospodin neočistí toho, kdo nese jméno jeho nadarmo.*“⁵⁴

יהוה, Boží jméno, které se nesmí vyslovit, ukazuje na určitý druh tajemství. Tajemné Boží jméno znamená „*Jsem, který jsem*“, zároveň však znamená „*Jsem zde*“ a „*Budu zde*“. ⁵⁵ Všechny ostatní výrazy pro Boha, jako např. „otec“, „pán“, jsou jen pouhým podobenstvím. Pokud totiž známe něčí jméno můžeme jím disponovat. Ostych vůči Božímu jménu se u židů vystupňoval natolik, že ho pouze opisovali, ale pravé Boží jméno nevyslovovali. *Etickým důsledkem je tedy uctivé užívání výrazu Hospodin tj. milostivý pán.*⁵⁶

Již ze druhého přikázání, které se týká zákazu obrazů je jasné, že Bůh není disponovatelný a právě proto, je jiným, je jakýmsi tajemstvím, protože kdyby tomu tak nebylo, nebyl by to Bůh.

Doslovný smysl třetího přikázání je tedy takový, že nesmíme vyslovovat Boží jméno tzv. „*do prázdna*“, kdy ho nebudeme brát vážně. *Toto přikázání chce chránit svatost Božího jména.*⁵⁷

⁵³ H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha, Vyšehrad 2006, str. 55

⁵⁴ J.BENEŠ, Desítka – Desatero aneb deset slov o Bohu a člověku Návrat domů, Praha 2008, str. 118

⁵⁵ NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995 Život z víry, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2005, str. 128

⁵⁶ J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 149

⁵⁷ H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha, Vyšehrad 2006, str. 66-7

2.3.3.2. Katolické formule

S přihlédnutím na počítání patří tato znění do druhého přikázání podle katolické církve, ale pro srovnání je musím postavit proti sobě a proto je uvádím zde. Křesťanské uctívání Boha je projevem vztahu člověka k Bohu což bude dobře vidět v dalších podkapitolách.

2.3.3.2.1. Katechismus katolické církve: „*Nezneužiješ jméno Hospodina, svého Boha.*“

V katechismu katolické církve je myšleno, že ve třetím přikázání jde o „*mysl pro posvátno*“⁵⁸, ovšem ten se dnes poněkud vytrácí, dnes není nic a nikomu svaté.⁵⁹

Podle mnohých exegetů a jejich stále převládajícího názoru, jde i zde o zajištění transcendence Hospodina, z něhož vyplývá zákaz magického používání jeho jména. Novější výklad v tom naopak vidí přikázání pro právní oblast, je totiž zakázáno odvolávat se na Hospodina v případě falešné přísahy.⁶⁰

2.3.3.2.2. Katolický kancionál: „*Nevezmeš jména Božího nadarmo.*“

Podle křesťanské víry se Bůh definitivně zjevuje v Ježíši Kristu a proto je Boží jméno pro křesťany spojeno se jménem Ježíš. Horské kázání obsahuje zjevení otcovského jména Božího a novým způsobem důrazně připomíná znění tohoto přikázání.

2.3.3.3. Zpovědní zrcadlo

Mezi hříchy patřící k tomuto přikázání patří *vyslovovat svatá jména neuctivě, zbytečně, ze zvyku, ve zlosti či při klení. Dále pak rouhání se (potupné mluvení proti) Bohu, mluvit potupně o Bohu, svatých či posvátných předmětech. Přísahat bez potřeby, krivě nebo rouhavě a*

⁵⁸ <http://www.katechismus.cz> 20.3.2012

⁵⁹ Srov. H.G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha, Vyšehrad 2006, str. 66-7

⁶⁰ Srov. H. WEBER, Všeobecná morální teologie, Praha, Zvon Vyšehrad 1998, str. 35

v neposlední řadě sem patří sliby učiněné Bohu a jejich svévolné rušení.⁶¹ Braní Božího jména nadarmo je velmi rozšířené, nejčastěji to bývá v podobě citoslovce. Ovšem k tomuto většinou nedochází u zbožných lidí.

2.3.3.4. Shrnutí

Etické jádro tohoto přikázání je: „*Bůh, který byl přijat přesvědčivostí deseti egyptských ran, nesmí být připraven o podstatný rys své bytnosti, kterým je jeho naprostá suverenita vůči člověku.*“⁶² Třetí přikázání nás vlastně učí, že slovo Bůh by mělo být užíváno opatrně a s úctou. Jméno není jen jakýsi soubor písmen nebo zvuk. Je to šifra identity.

Formy, kterými se úcta k Božímu jménu a tím i k jeho bytnosti uskutečňuje, jsou chvála Boží, přísaha, kterou vyjadřujeme, že Bůh je první pravda. Zapřísahání, kterým člověk vyjádří své přesvědčení o síle a moci Božího jména, motivujícího k činu a uctivé vyslovování Božího jména, svěřeného do lidské péče. Poslední můžeme chápat také jako krátkou modlitbu⁶³. Proti tomu stojí hříchy, viz. kapitola Zpovědní zrcadlo.

2.3.4. Čtvrté přikázání

2.3.4.1. Biblické znění: „*Pamatuj na den odpočinku, aby ti byl svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočínutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty, ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije ve tvých branách neb v šesti dnech učinil Hospodin nebe a zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý.*“

Toto přikázání je jedním z ústředních přikázání a dodnes je poznávacím znamením židovské víry. Od babylonského zajetí se pozná žid tím, že světlí sabat. Toto přikázání nemělo v žádné jiné kultuře obdoby. Pro Izrael není práce kletbou, ale není ani smyslem života, tedy proto aby

⁶¹ <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 20.3.2012

⁶² J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha, 2004, str. 150

⁶³ Srov. J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 150

se nestala otročinou je třeba ji přerušit. Přerušení práce se týká všech, dokonce i zvířat. Sobota je den pro Boha, proto svatý. *V tento den se opakoval Zákon a hledal se hlubší význam Božích záměrů.*⁶⁴

Sabat souvisí se slovem zastavit se nebo přestat. Člověk se musí zastavit, aby si uvědomil duchovní hloubku života. Sobota se proto stala dnem poděkování za Hospodinovu lásku, kterou prokázal svými činy. Čas odpočínutí existoval i u jiných kultur a národů, ale pouze Izraelité ho měli podloženi vírou. Slavení sabatu je připomenutím smlouvy mezi Bohem a jeho lidem: *„Hospodin řekl Mojžíšovi: „Promluv k Izraelcům: Dbejte na mé dny odpočinku, to je znamení mezi mnou a vámi pro všechna vaše pokolení, abyste věděli, že já Hospodin vás posvěcuji. Budete dbát na den odpočinku, má být pro vás svatý. Kdo jej znesvětil, musí zemřít. Každý, kdo by v něm dělal nějakou práci, bude vyobcován ze společenství svého lidu. Šest dní se bude pracovat, ale sedmého dne bude slavnost odpočínutí, Hospodinův svatý den odpočinku. Každý, kdo by dělal nějakou práci v den odpočinku musí zemřít. Ať tedy Izraelci dbají na den odpočinku a dodržují jej po všechna svá pokolení jako věčnou smlouvu. Toto je provždy platné znamení mezi mnou a syny Izraele. V šesti dnech totiž učinil Hospodin nebe a zemi, ale sedmého dne odpočinul a oddechl si.“ (Ex 31, 12-17).*

Povinnost dodržovat a světit sabat je odůvodňována Hospodinovým osvobozením Izraelců z Egypta. *„Pamatuj, že jsi byl otrokem v egyptské zemi a že tě Hospodin, tvůj Bůh, odtud vyvedl pevnou rukou a vztaženou paží. Proto ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, dodržovat den odpočinku.“ (Dt 5,15)* Ovšem pro starozákonní lid není sabat pouze dnem vzpomnutí na osvobození, ale je také dnem očekávání, naděje a důvěry.

2.3.4.2. Katolické dokumenty

2.3.4.2.1. Katechismus katolické církve: „Dbej na den odpočinku, aby ti byl svatý!“

Úplné znění čtvrtého přikázání ukazuje na provázanost kultovního a sociálního jednání. Kancionál chápe neděli jako duchovní naplnění starozákonní soboty a zvěst o věčném klidu

⁶⁴ J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 154-5

člověka v Bohu. Neděle je dnem klidu, který nám umožňuje žít rodinný, duchovní a náboženský život. Tím, že křesťané slaví neděli, dávají dobrý příklad ostatním k dodržování dne odpočinku.⁶⁵ Církev slaví den vzkříšení Krista osmého dne, který se právem nazývá den Páně nebo neděle.

2.3.4.2.2. Katolický kancionál: „Pomni, abys den sváteční světil.“

Pomni, abys den sváteční světil! Ty! Zcela zřetelně stojí v těchto slovech, že ty máš dát svátečnímu dnu posvěcení a učinit ho pro sebe svatým! Sváteční den je sváteční hodina, kdy odpočíváš od práce, kterou ti ukládá tvá cesta na zemi. Ale nedáváš sváteční hodině a chvílí odpočinku žádného posvěcení, když chceš při tom pěstovat jen své tělo. Nebo když hledáš rozptýlení hrou, pitím nebo tancem. Sváteční hodina má tě vést k tomu, aby ses zahloubal do svého myšlení a cítění, abys přehlédl svůj dosavadní pozemský život, především pak vždy uplynulé všední dny posledního týdne a bral z toho užitek pro svou budoucnost. Šest dní možno vždy přehlédnout.⁶⁶

2.3.4.3. Zpovědní zrcadlo

Zpovědní zrcadlo uvádí tyto hříchy proti tomuto přikázání: *konat či někomu ukládat bez nutné potřeby v neděli nebo židovském sabatu nebo v zasvěcený svátek těžké manuální práce, vlastní vinou zanedbat mši svatou celou nebo její podstatnou část. Chovat se při mši neuctivě nebo roztržitě. Sváteční den lze znesvětit také nestřídmostí, rozpustilými nebo nedovolenými zábavami.*⁶⁷

2.3.4.4. Shrnutí

⁶⁵ Srov. J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 155

⁶⁶ Srov. <http://slovo.vzestup.net/poselstvi/desatero3.htm> 20.3.2012

⁶⁷ <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 20.3.2012

Židokřesťané zprvu zachovávali sobotu jako den odpočinku stejně jako ostatní židé. Pro vztah pohano-křesťanů ohledně soboty byl důležitý zásah Pavla z Tarsu, který se týkal platnosti Mojžíšova zákona. *V době apoštolské se stala neděle samozřejmým dnem odpočinku.*⁶⁸

Zatímco židé zachovávají sobotu ze sociálně etických důvodů, které byly, jak jinak, motivovány teologicky, křesťané zachovávají neděli z bohoslužebných důvodů.⁶⁹ *Sobota, která představovala dovršení prvního stvoření, je nahrazena nedělí, která připomíná nové stvoření zahájené Kristovým zmrtvýchvstání.*⁷⁰ Význam tohoto přikázání se prakticky téměř neliší.

Zastánci tzv. situační etiky, poměrně nedávno, rozšířili dosud zcela neobvyklým způsobem slovo Páně, že sobota je pro člověka nikoli člověk pro sobotu. Z toho pak vytvořili zásadu, že ve všech přikázání platí: *„Zákon je pro člověka, nikoli člověk pro zákon.“*⁷¹ Z toho vyplývá, že kromě lásky k bližnímu, lze za mezních okolností porušit jakékoli Boží přikázání, člověk tedy nehřeší, jedná-li z lásky k bližnímu.

2.3.5. Páté přikázání

2.3.5.1. Biblické znění: *„Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin tvůj Bůh.“*

Izraelské myšlení je specifické v pojetí Boha a v pojetí rodičů. Přikázání úcty k rodičům patří v židovství na první desku Dekalogu, kde jsou přikázání vztahující se k Bohu. Křesťanům stále není jasné, proč patří toto přikázání podle židů na první desku Desatera, když by mělo spíše patřit na desku druhou, která obsahuje přikázání vztahující se k bližnímu.⁷² Je to z toho důvodu, že Bůh je účasten při plození dítěte. Bůh je vlastně manželský partner rodičů, protože otec, matka a Bůh jsou partneři při plození dítěte. V Talmudu (Kuším 30 b) říká Bůh: *Pokud si někdo váží svého otce a matky, pak bylo dobré, že jsem byl přítomen mezi rodiči, abych byl*

⁶⁸ J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 156

⁶⁹ Srov. J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 156

⁷⁰ Katechismus katolické církve, Zvon, str. 539

⁷¹ B. HÄRING, Lásky je víc než přikázání, Vyšehrad, Praha 1996, str. 45

⁷² Srov. G. PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha, Vyšehrad 2006, str. 104

*ctěn, když jsou ctěni oni, neváží-li si však někdo svých rodičů, pak jsem dobře udělal, že jsem mezi těmito manželi nebyl, neboť bych byl zneuctěn, když jsou zneuctíváni oni.*⁷³

Rodina je nejmenší společenskou jednotkou nejen v Izraeli, díky které se pak budují větší společenské jednotky, jako například kmen nebo pokolení. Rodina je také kultovní společenství, v jehož rámci otec vykonává také kněžskou funkci. Rodiče jsou pro ostatní stejně obyčejní lidé, ale není tomu tak u jejich dětí⁷⁴. Pro děti jsou rodiče výjimeční, protože jsou zprostředkovateli Boha.

Formulace přikázání obsahuje příslibení dlouhověkosti, která je znamením Božího požehnání. V příslibu dlouhého života je i zmínka, že památka rodu nebude vyhlazena „....., proto Hospodin zástupů, Bůh Izraele, praví toto: Z rodu Jónadaba, syna Rekábova, nebude vyhlazen ten, kdo by stál v mých službách po všechny dny.“ (Jer 35,19).

2.3.5.2. Katolické dokumenty

2.3.5.2.1. Katechismus katolické církve: „Cti otce svého i matku.“

Toto přikázání platí bez rozdílu toho, v jaké době, v jakém časovém pásmu a v jaké kultuře žijeme.⁷⁵ Rodiče jsou prvními lidmi, kteří jsou odpovědní za naši výchovu. Mají povinnost podle možností se hmotně, ale také duchovně, postarat o své děti. Děti mají být také respektovány svými rodiči a podporovány. Děti pak mají povinnost své rodiče ctít, být jim vděční, poslouchat je a pomáhat jim. Úcta k rodičům podporuje soulad rodinného života.⁷⁶

Katechismus katolické církve zdůrazňuje, že páté, resp. čtvrté přikázání, „je jedním ze základů sociální nauky církve“.⁷⁷

⁷³ G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Praha, Vyšehrad 2006, str. 105

⁷⁴ Srov. J. BENNO, Das Buch Exodus, nakladatelství Calwer Verlag Stuttgart 1997, str. 578-8

⁷⁵ Srov. B. HÄRING, Láska je víc než přikázání, Vyšehrad, Praha 1996, str. 108

⁷⁶ Srov. Katechismus katolické církve, České katolické nakladatelství Zvon, Praha 1995, str. 552, §2251

⁷⁷ Katechismus katolické církve, České katolické nakladatelství Zvon, Praha 1995, str. 541, §2198

2.3.5.2. Katolický kancionál: „*Cti otce svého a matku svou, abys dlouho žil a dobře se ti bylo na zemi.*“

Rodiče jsou z božího určení původci člověka, proto jim hned po přikázáních týkajících se Boha patří následné místo. Připomínají dětem Boha, učí je Božímu zákonu a uvádějí je na cestu poslušnosti vůči Bohu. Teprve tak naplní svůj rodičovský úkol, proto lze pod výrazem otec či matka chápat ty, kteří vedou člověka k Bohu. Povinností dětí je pak ctít a milovat své rodiče. I v tomto znění lze vidět příslib dlouhověkosti

2.3.5.3. Zpovědní zrcadlo

Mezi hříchy proti pátému přikázání patří *neuctivé chování k rodičům, jejich zástupcům nebo představeným. Mluvit hrubě, neuctivě nebo špatně o svých rodičích či zástupcích. Patří sem také nemístná kritika, nedbání rad a napomínání, dále pak urážky, rmoutit je a hněvat se na ně. Nemodlit se za ně či je ve stáří nebo nemoci opouštět a stydět se za ně. Se sourozenci se nesnášet nebo jim ubližovat či navádět ke zlému. Ke starým lidem se chovat neuctivě. Co se týká duchovní vrchnosti patří mezi hříchy zlehčovat je a protivit se jim.*⁷⁸

Neposlušnost vůči rodičům je určitým způsobem vzpourou proti Bohu a je tak i trestána. Můžeme však ctít někoho, kdo nám neprojevuje lásku? Může dítě milovat rodiče, kteří ho opustí, týrají nebo se chovají nezodpovědně? *Úcta k rodičům je vyžadována i tam, kde rodiče svůj úkol neplní nebo ho neplní dostatečně*⁷⁹. Skrze rodiče bylo dítě přivedeno na svět a zapojeno do života. Požadavek úcty v sobě zahrnuje i pomoc a starost o rodiče (Př 22,23). Přestupování tohoto přikázání přináší škody jak společenství, tak i jednotlivcům ve společenství.⁸⁰

2.3.5.4. Shrnutí

⁷⁸ <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 23.3.2012

⁷⁹ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, Výklady ke Starému zákonu I. zákon (Gn-Dt), Praha 1991, str. 272

⁸⁰ Srov. Katechismus katolické církve, str. 541, § 2200

Po prvních čtyřech přikázáních, která se týkají výhradně Boha a eticky-morální charakter v něm shledávají pouze věřící, od tohoto přikázání a dál se dostáváme, k obecně platným morálně-etickým zákonům, které platí pro všechny bez rozdílu vyznání, národnosti apod.

Toto přikázání nepřímou říká, že rodina je základ státu a proto je dobré mít v úctě své rodiče a předky. Navíc jsou to právě oni, kteří nás od dětství vedou životem, tedy alespoň ve většině případech a proto bychom jim měli lásku a starostlivost oplácet. Časem se role mění a my máme povinnost se postarat o rodiče, pokud je to alespoň trochu možné. Praktické dodržování tohoto přikázání je stejné v křesťanské katolické tradici i v židovství.

V dnešní době stále přežívá obraz západní, patriarchální rodiny, určené společenskými a také hospodářskými okolnostmi. Tento obraz je však zcela neprávem ztotožňován s podstatou rodiny vůbec, protože v případě ztotožnění obou obrazů by musel být uznán zánik rodiny⁸¹. Stále více mizí společenský význam, který rodina má nebo by měla mít. Dnes jsou zájmy jednotlivce velice často situovány mimo rámec rodiny, ze které pochází nebo kterou zakládá.

„V mládí se lásce a péči rodičů podřizuj, v dospělosti lásku a péči rodičům vracej.“⁸²

2.3.6. Šesté přikázání

2.3.6.1. Biblické znění: „Nezabiješ! x Nebudeš vraždit!“

Jednoznačnost šestého přikázání není tak jasná, jak se na první pohled může zdát⁸³. Jaký je tedy rozsah přikázání? Pokud vycházím z hebrejského *racach*, což znamená svévolné nezákonné zabití, měli bychom to tedy spíše překládat jako „*Nezavraždíš*“. Ovšem *racach* neznamená pouze nezákonné zabití, ale také zabití z nedbalosti. Je tedy zakázáno jakékoli zabití, kromě zákonného, což je trest smrti nebo zabití ve válce.

Ovšem ani ve Starém zákoně se nikde neříká „*nenávidět budeš svého nepřítel*“. I židé považují přikázání lásky za důležité a za hlavní. I pro židy je láska k bližnímu také láskou

⁸¹ Srov. J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, str. 165

⁸² L. SIMAJCHL, Desatero božích přikázání – pravidla dobrého člověčenství, nakladatelství Canto-Petr Veselý 1988, str. 22

⁸³ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, Výklady ke Starému zákonu, Praha 1991, str. 273

k nepřítelům.⁸⁴ V knize Přísloví se píše: „*Hladoví-li ten, kdo tě nenávidí, nasyť jej chlebem.*“ (Př. 25,21). Z toho vyplývá, že Ježíš při svém kázání na Hoře podal mylnou informaci, když řekl: „*Slyšeli jste, že bylo řečeno: Milovat budeš bližního svého a nenávidět svého nepřítele. Já však pravím Vám: Budeš milovat svého nepřítele.*“ (Mt5,43n). Učení v Talmudu interpretuje toto přikázání také radikálně. Říká, že pokud člověk někoho pomluví a zostudí, již zabil. *Podle židovství zabijíme nejen tím, co konáme, ale i tím co nekonáme.*⁸⁵

2.3.6.2. Katolické dokumenty

Toto přikázání je vlastně pátým přikázáním v řadě, podle uspořádání Desatera katolické církve. Křesťanství říká, že každý lidský život je posvátný, je to dar, který dal Stvořitel člověku.⁸⁶

2.3.6.2.1. Katechismus katolické církve: „*Nezabiješ!*“

Respekt před tělesným životem člověka je zdůvodňován hlouběji tím, že člověk je povolán k účasti na Božím životě. Ježíš si života člověka cení tolik, že přikázání týkající se dodržování sabatu není závazné pro člověka pouze v případě ohrožení života.⁸⁷ Toto přikázání se může jevit jako omezující, protože udává hranici v jednání ohledně druhému člověku, která nesmí být překročena.

*Velký Lutherův katechismus říká, že tímto přikázáním jsou zakázány všechny příčiny zla a zlé skutky, ze kterých může vzejít zabít*⁸⁸.

2.3.6.2.2. Katolický kancionál: „*Nezabiješ!*“

⁸⁴ Srov. G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů...str. 120

⁸⁵ G.PÖHLMANN A M. STERN Desatero v životě židů a křesťanů, Vyšehrad, Praha 2006, str. 121

⁸⁶ Srov. P. FARKAŠ, Legislativne texty Biblie III. Rímskokatolicka cyrilometodska bohoslovecká fakulta, Univerzita Komenského v Bratislavě, Bratislava-Nitra 2009, str. 47

⁸⁷ Srov. NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995, Život z víry, str. 199

⁸⁸ G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Vyšehrad, Praha 2006, str. 119

Kancionál říká, že je zakázáno jakékoli zabití, třebaže se týká zabití zákonného. Ježíš zakazuje jakékoli násilí, jeho láska k nepřátelům překračuje toto přikázání a zlému nastavuje i druhou tvář.⁸⁹ Ježíš ventiluje kořen zla, kterým je agresivita, když říká: „*Ten, kdo se hněvá na svého bratra, ho již zabijí, nejen ten kdo ho ubije, ale i ten, kdo mu pouze nadává: „Ty ničemo“, „ty idiote“, ho již zabijí.*“ (Mt 5,21n). Podle Ježíše člověk nezabíjí pouze rukou, ale i slovy a srdcem.

2.3.6.3. Zpovědní zrcadlo

Hříchy proti tomuto přikázání se dělí na dvě kategorie. První kategorií jsou *hříchy proti sobě samému*. Sem patří *poškození těla nebo duše, poškození vlastního zdraví například nemírným sportem, pitím lihovin, užíváním drog aj. Hříchy týkající se duše jsou hněv, sebeláska, domýšlivost, ješitnost, marnivost a nemístná zvědavost. Mezi nejhorší hříchy patří sebevražda, krácení života zlostí či nestřídmostí, vydávat svůj život bez potřeby v nebezpečí. Vyhledávání či nevyhýbání se příležitosti ke hříchu.*⁹⁰

Druhou kategorií jsou *hříchy proti bližnímu*. Sem patří *škodit bližnímu na těle nebo na duši. Bližního nespravedlivě bít, usmrcovat, zranit, nebo mu ukracovat život. Patří sem také hněv, mstivé úmysly, svádět bližního ke hříchu, hrubé jednání. Tvrdost k chudým, závist, neláska, škodolibost, nenávisť či pomstychtivost.*⁹¹

2.3.6.4. Shrnutí

Jak můžeme vidět, toto přikázání zní stejně jak v židovské víře, tak v katolické církvi. Jeden z rozdílů je ten, že katolíci mají toto přikázání jako páté, nikoli šesté. Ovšem hlavní rozdíl je v různém pochopení tohoto přikázání.

V dnešních katechismech se znění šestého přikázání liší od biblického starozákonního textu. Důvod, proč Písmo mluví o vraždění místo zabití, lze najít v tom, že hebrejské slovo

⁸⁹ Srov. G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Vyšehrad, Praha 2006., str. 118

⁹⁰ <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 23.3.2012

⁹¹ <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 23.3.2012

neznámá zabití jako takové, ale nezákonné protiprávní zabití. Týká se to především vraždy, ale také zabití z nedbalosti. V tomto přikázání se odráží přesvědčení Izraele, že život je něco hodnotného a posvátného, zejména to platí pro lidský život, protože člověk je obrazem Božím.

„Zákaz zabít člověka neruší právo zneškodnit nespravedlivého útočníka. Oprávněná obrana je závažnou povinností toho, kdo má odpovědnost za život druhého nebo obecné blaho.“⁹²

„Nezabiješ“, nejdůležitější přikázání, které přestože je nejdůležitější není dodržováno. Proč? Kvůli lidské zlobě, závisti a hlouposti. Ovšem pokud Bůh stvořil člověka k obrazu svému, proč se člověk chová i špatně? Jestliže je ale Bůh nejvyšší a nejdokonalejší dobro, proč stvořil člověka s náchylností ke hříchu? Bylo by špatné vinit Boha za to, jakého člověka stvořil. On nám dal pouze svobodu jednání a to, jak s ní člověk zachází už není v rukou Božích. Vždyť i Ježíš byl ukřižován kvůli zlobě, kvůli té samé zlobě a hlouposti se vedou mnoho let války.

„My všichni jsme vrazi, pokud je zabitím již hněv, nenávisť, touha po pomstě a touha zostudit a pošpinit. Proto bychom se neměli dívat s opovržením shora, když je odsouzen vrah. My nejsme lepší než on, když zabíjíme člověka pomluvou, drbem a mluvením v narážkách.“ (Marc Stern)⁹³

2.3.7. Sedmé přikázání

2.3.7.1. Biblické znění: „Nesesmilníš! x Nezcizoložíš!“

Tímto přikázáním se ve Starém zákoně původně chápal pohlavní styk s vdanou ženou. Také ve Starém zákoně se manželství chápe jako nerozlučný svazek věrnosti. Láska mezi mužem a ženou je definitivní stejně jako Boží láska k Izraeli. Podle židovské víry je člověk povinen oženit se a mít děti. Židé chápou antikoncepci jako zásah do Božího stvoření, která vede

⁹² Katechismus katolické církve, str. 567, §2321

⁹³ G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Vyšehrad, Praha 2006, str. 121

k nezodpovědnému sexuálnímu chování.⁹⁴ Hebrejské *ló tin-af* je vlastně způsob života Hospodina vyznavače, toho, který byl vyveden z Egypta.⁹⁵

2.3.7.2. Katolické dokumenty

2.3.7.2.1. Katechismus katolické církve: „Nesesmilníš!“

Pohlavnost ovlivňuje všechny stránky lidské osobnosti v jednotě těla i duše. To se týká citů, schopnosti milovat, plodit a navázat vztahy s druhými.⁹⁶ Každý člověk, ať už je to žena nebo muž, je povinen přijmout svou pohlavnost. Odlišení tělesné, duchovní, ale také mravní a vzájemné doplňování vede ke společnému životu a dobrému manželství.

2.3.7.2.2. Katolický kancionál: „Nesesmilníš!“

Cizoložství je narušení manželského života. Dnes je velmi moderní tzv. manželství na zkoušku“. Manželství v Bibli takovouto možnost nezná. Sexualita je lidská pouze tehdy, když se neprožívá jako holá věc. S manželstvím je spojen úkol plodit děti, je chápáno jako životní smlouva.

2.3.7.3. Zpovědní zrcadlo

*Hříchy proti svatě čistotě jsou dobrovolné neslušné myšlenky, žádosti, pohledy, slova a skutky sám nebo s jiným. Vše co svádí k porušení čistoty tj. neslušné knihy, časopisy, divadla a neslušné zábavy.*⁹⁷

⁹⁴ Srov. G.PÖHLMANN A M. STERN, Desatero v životě židů a křesťanů, Vyšehrad, Praha 2006, str. 140

⁹⁵ Srov. J. BENEŠ, Desítka-Desatero aneb deset slov o Bohu, Návrat domů, Praha 2008, str. 154

⁹⁶ Srov. Katechismus katolické církve, str. 568, §2332

⁹⁷ <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 22.3.2012

2.3.7.4. Shrnutí

Stejně jako u předchozího šestého přikázání, lze vidět, že i toto přikázání zní stejně u katolíků v Katechismu i Kancionále, tak u židů.

Toto přikázání lze spojit s částí desátého přikázání, kde se říká: „Nepožádáš manželky bližního svého.“ Tato část v katolické církvi je jako samotné a sice deváté přikázání. Obě tyto přikázání „*Nesesmilníš!*“ a „*Nepožádáš manželky bližního svého.*“ Stanovují a vymezují rámec, který když bude překročen dojde k porušení mravního řádu pohlavnosti a vztahu mezi mužem a ženou⁹⁸.

Etické příkazy týkající se vzájemného vztahu mezi mužem a ženou existují u všech národů. Pro Izrael, jakožto Boží lid, zahrnují tyto směrnice teologickou dimenzi. Praktické rady dává křesťanům ohledně tohoto přikázání 1. Korintským 7. Vrcholem novozákonních úvah na téma sexualita je List Efezkým 5.

Příkazy Desatera, které pojednávají o pohlavním životě muže a ženy, jsou Izraelci chápány jako řád života, který Bůh vložil do stvoření. Výkladem tohoto řádu vede v Izraeli k proměně, od polygamie, která existovala na začátku k monogamii a většímu uznání manželství.⁹⁹

Ježíš ve svém horském kázání pak obnovuje stvoření a podává přesný výklad tohoto přikázání, když říká: „*Slyšeli jste, že bylo řečeno „Nezcižolíš“, já však pravím vám: „Každý, kdo se dívá na ženu se žádostivostí, již s ní zcižolil ve svém srdci.*“ (Mt 5,27-28).

*Církevní tradice na sedmé přikázání pohlíží jako na celkový souhrn lidské sexuality.*¹⁰⁰ Láska není uspokojování sebe sama, ale odhodlání sloužit druhému. Toto přikázání nezavazuje jen manžele, ale i svobodné.

⁹⁸ Srov. *NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE*, Život z víry, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2005, str. 248

⁹⁹ Srov. *NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995*, Život z víry, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2005, str. 249

¹⁰⁰ Katechismus katolické církve, str. 569

2.3.8. Osmé přikázání

2.3.8.1. Biblické znění: „Nepokradeš!“

Společně s šestým a sedmým přikázáním patří mezi tři základní práva každého člověka. Tyto tři patří k nadčasovým přikázáním, nejsou to jen přikázání tehdejší doby.¹⁰¹ Hebrejské *ló tignob* – nekradeš je určeno muži, ovšem to neznamená, že žen se přikázání netýká. *Ló tignob lze přeložit jako „ona nekrade“*.¹⁰²

Osmé přikázání je proti jakémukoli odcizení majetku a vykořisťování. Hebrejským slovem *ganab* se nemyslí pouze krádež, ale také znamená odloučit, uloupit, oklamat. Nejde tedy zde jen o odcizení majetku, ale také o odcizení lidské svobody prodáním do otroctví nebo vykořisťování. K lidské svobodě patří také svobodné nakládání s vlastním majetkem získaným prací nebo dědictvím. Toto přikázání úzce souvisí s přikázáním desátým, pokud vynecháme část o ženě bližního. Tato část souvisí spíše s přikázáním sedmým tj. „Nesesmilníš“.

2.3.8.2. Katolické dokumenty

2.3.8.2.1. Katechismus katolické církve: „Nepokradeš!“

Toto přikázání zakazuje brát si nebo si neprávem ponechávat majetek bližního a jakýmkoli způsobem působit škody na jeho majetku. Prikazuje spravedlnost a lásku ve správě pozemských statků a jiných plodů lidské práce. Je velice důležité respektovat soukromé vlastnictví.

2.3.8.2.2. Katolický kancionál: „Nepokradeš!“

Ve všech katolických učebnicích etiky a katechismech se toto přikázání vztahuje k deliktům vůči cizímu majetku. Ovšem z pohledu etiky se jedná také o krádež člověka, z čehož vyplývá např. otroctví, terorismus aj.

¹⁰¹ Srov. J. BENNO, Das Buch Exodus, nakladatelství Calwer Verlag Stuttgart 1997 str. 580

¹⁰² J. BENEŠ, Desítka - Desatero aneb deset slov o Bohu, Návrat domů, Praha 2008, str. 160

2.3.8.3. Zpovědní zrcadlo

Tyto hříchy se dělí na tři kategorie a jsou to: Hříchy proti majetku vlastnímu, proti majetku cizímu a proti majetku veřejnému.

Do první kategorie *hříchů proti majetku vlastnímu patří například využívání vlastního majetku ke zlému, dělat lehkomyšlné dluhy, být marnotratný a lakomý. Také sem patří štítění se práce. Mezi hříchy proti majetku cizímu patří krádež, podvod, lichvářství, bezprávné odnětí nebo poškození cizího majetku. Třetí kategorií jsou hříchy proti majetku veřejnému a sem patří například svévolné ničení majetku z nedbalosti nebo pomsty, nespravedlivě zadržovat, bažít po něm s spolupůsobit k jeho škodě*¹⁰³.

2.3.8.4. Shrnutí

První čeho si můžeme všimnout je, že stejně jako šesté a sedmé přikázání, zní stejně v židovském i křesťanském pojetí.

Slovesem „*nekradeš*“ konstatuje Bůh nějakou nečinnost. Hospodinův vyznavač, vyvedený z Egypta, jedná jinak než přirozený člověk, který je ovládán svými potřebami a nepodléhá pokušení vlastnit cizí majetek.¹⁰⁴

*V tomto přikázání nejde pouze o vlastnění cizího majetku, ale krást lze například i kulturní dědictví, myšlenky, čest a postavení člověka.*¹⁰⁵ Člověk si ani neuvědomuje, že krade vlastně denně a to sice čerstvý vzduch, který ničí výpary z aut, spalováním pneumatik, kácením stromů. Toto všechno má pak velké ekologické dopady.

¹⁰³ <http://rk-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 23.3.20121

¹⁰⁴ Srov. J. BENEŠ, Desítka – Desatero aneb deset slov o Bohu, Návrat domů, Praha 2008, str. 160

¹⁰⁵ J. BENEŠ, Desítka – Desatero aneb deset slov o Bohu, Návrat domů, Praha 2008, str. 161

2.3.9. Deváté přikázání

2.3.9.1. Biblické znění: „Nevydáš křivého svědectví proti bližnímu svému.“

V židovství je lež základním hříchem a kořenem hříchu, protože nelze milovat člověka, který lže. Toto přikázání chrání čest člověka. Terminologie devátého přikázání nás zavádí do soudního prostředí. Soud byl vždy místem, kde se řešili spory. V Izraeli měl svědek velmi důležitou roli, dalo by se říct, že mnohdy i rozhodující, bez svědka totiž nemohl být vynesena rozsudek. Před Bohem nesl svědek odpovědnost, že nepošpiní čest obviněného, nesměl zapomenout, že jde o bližního, kterého je člověk povinen milovat stejně jako sám sebe, jak je psáno v knize Leviticus „*Nebudeš se mstít synům svého lidu a nezanevřeš na ně, ale budeš milovat svého bližního jako sebe samého. Já jsem Hospodin.*“ (Lv 19,18).

2.3.9.2. Katolické dokumenty

2.3.9.2.1. Katechismus katolické církve: „Nevydáš proti svému bližnímu falešné svědectví.“

Není zakázáno lhaní vůbec například milosrdná lež v prospěch někoho druhého¹⁰⁶, ale jedná se hlavně o lživou výpověď před soudem, díky které by byl někdo druhý nespravedlivě odsouzen.¹⁰⁷

*Pravda neboli pravdivost je ctnost, která spočívá v tom, že se projevujeme pravdivě ve svých skutcích, říkáme pravdu svými slovy a varujeme se přitom dvojakosti, přetvářky a pokrytectví.*¹⁰⁸ Celá naše společnost má právo na informace, které mají pravdivý základ a jsou pravdivé. Toto se týká hlavně sdělovacích prostředků.

¹⁰⁶ Srov. Katechismus katolické církve, str. 607, § 2510

¹⁰⁷ Srov. Katechismus katolické církve, str. 602, § 2484

¹⁰⁸ Katechismus katolické církve, str. 606, §2505

2.3.9.2. Katolický kancionál: „Nepromluviš křivého svědectví proti bližnímu svému.“

Příkázání se týká nespravedlivého jednání, typické pro soudní jednání. Pravdivost je chápána jako určitý druh pravdy, která spočívá v souhlasu vnějšího vyjádření s vnitřním přesvědčením.

2.3.9.3. Zpovědní zrcadlo

Mezi hříchy proti devátému příkázání patří například *křivě svědčit, vypovídat nepravdu, lhát, křivě podezřívát a posuzovat, přetvařovat se. Škodit bližnímu na cti křivým podezřením, opovázlivým posuzováním, nactiutrháním.*¹⁰⁹ Dále sem patří *pomluva (šířit nepravdivé chyby o bližním, které šíří jiní lidé a sám se nepřesvědčit). Mít v pomlouvačných řečech zalíbení a nebránit se jim. Pomluvu a křivé svědectví je viník povinen odvolat. Také sem patří nedodržení slova či slibu.*¹¹⁰ Ovšem v dnešní době jsou lži a pomluvy bohužel běžné.

2.3.9.4. Shrnutí

Každé období má jiné představy o pravdě, co pravda je atd. Od začátku novověku existuje silná skepse vůči všeobecně platným pravdám. Například existencialisté říkají, že existují objektivní, pro všechny lidi platné pravdy, což je v rozporu s jedinečností člověka. To, co je pravda pro jednoho, nemusí být pravda pro druhého. Každý člověk utváří svůj život podle své vlastní pravdy.¹¹¹

Pravdivost v dnešní době nabývá zvláštního významu. Je stále více možností jak pomocí moderních médií zveřejňovat pravdivé, ale i nepravdivé informace. Deváté příkázání je dnes chápáno jako mravní požadavek pravdy a pravdivosti, zahrnující život člověka ve všech jeho rozměrech. *Pravda a pravdivost má formovat osobní a společenský veřejný život.*¹¹²

¹⁰⁹ <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 23.3.2012

¹¹⁰ <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 22.3.2012

¹¹¹ Srov. *NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995, Život z víry*, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2005, str. 317

¹¹² *NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE 1995, Život z víry*, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2005, str. 317

2.3.10. Desáté přikázání

2.3.10.1. Biblické znění: „*Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.*“

„*Nedychtíš po domě svého bližního. Nedychtíš po ženě svého bližního a jeho sluhovi, a jeho služebné a jeho býku a jeho oslovi a všem, co je pro bližního tvého.*“¹¹³ Takto zní desáté přikázání v doslovném překladu.

Někteří vědci v desátém přikázání vidí pokračování osmého, ale i sedmého přikázání, protože sloveso dychtit se vyskytuje i v souvislosti s krádeží nebo výrazy pro přivlastnění. Ovšem význam tohoto přikázání je trochu jiný. Jedná se zde o zákaz chtivé závisti, která je zdrojem všeho špatného.¹¹⁴

2.3.10.2. Katolické dokumenty

Znění tohoto přikázání rozdělují katoličtí křesťané na dvě přikázání, a to sice na deváté, které zahrnuje první část přikázání a desáté, kterým je druhá část.

2.3.10.2.1. Katechismus katolické církve: „*Nebudeš dychtit po ženě svého bližního. Nebudeš toužit po domě svého bližního.*“

Toto přikázání podle katechetické tradice zakazuje žádostivost tělesnou, která se týká první části (devátého) přikázání. Druhá část, (desáté) přikázání, zakazuje žádostivost po majetku bližního. *Boj proti tělesné žádostivosti se vede očišťováním srdce a cvičením v umírněnosti.*¹¹⁵

¹¹³ J. BENEŠ, Desítka-Desatero aneb deset slov o Bohu a člověku, Návrat domů, Praha 2008, str. 172

¹¹⁴ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, Výklady ke Starému zákonu, I zákon (Gn-Dt), Praha 1991, str. 276

¹¹⁵ Katechismus katolické církve, str. 611, § 2530

*Desáté přikázání zakazuje bezuzdnou žádostivost pocházející z nezřízené dychtivosti po bohatství a jeho moci.*¹¹⁶ Toto nepřestupuje člověk, který se snaží dosáhnout věcí patřících bližnímu, pokud k tomu dochází spravedlivě.

Přikázání prikazuje, aby se z lidského srdce vyhnala závist, která je jednou z hlavních neřestí.

2.3.10.2.2. Katolický kancionál: „*Nepožádáš manželky bližního svého. Aniž požádáš statku jeho.*“

V centru posledního přikázání nejde pouze o sexuální žádostivost. Jde o žádostivost jako takovou, vztahující se k majetku bližního. Jde o chamtivost, která zahrnuje i sexuální touhy. Otázkou je, kdo je můj bližní? Soused nebo člověk, kterého dobře známe, nebo jde o člověka jako takového ač cizího? Čím víc jsme spjati s člověkem, tím větší k němu máme závazek.

2.3.10.3. Zpovědní zrcadlo

Hříchy proti desátému přikázání jsou stejné jako hříchy proti sedmému a osmému přikázání, protože tato tři přikázání spolu velmi úzce souvisí.¹¹⁷ Namátkou lze snad jen uvést, že mezi hříchy patří například závist, jakákoli žádostivost, dychtivost po bohatství a moci.

2.3.10.4. Shrnutí

Ve Druhé knize Mojžíšově má desáté přikázání dvě stejná slovesa tj. „dychtit“ hebrejsky „*lô tachmod*“ což znamená také „*dožadovat se*“. První věta shrnuje všeobecně to, po čem Hospodinův vyznavač nedychtí, aby pak následující věta rozvinula to, co dům obsahuje.

Podle katechetického pojetí požaduje desáté přikázání nepodléhat závisti, ovšem již nezakazuje usilovat o potřeby člověka.

¹¹⁶ Katechismus katolické církve, str. 616, § 2552

¹¹⁷ Srov. <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf> 22.3.2012

2.4. Hlavní pojem: „zjevená morálka“

Morálka, i když není druhořadá, stojí až druhém místě, protože na prvním místě stojí tzv. Boží iniciativa. Morálka není na prvním místě odpovědí člověka, ale zjevením Božího záměru. Jinak řečeno, pro Písmo je morálka důsledek zkušenosti s Bohem.¹¹⁸

Pokud budeme Desatero zkoumat pozorněji, zjistíme, že všechna přikázání mají mnohem větší rozsah, který překračuje hranice jednoho národa, i když je Bohem vyvolený. Hodnoty, které přikázání obsahují, lze aplikovat na celé lidstvo, v jakékoli době, nejen na vyvolený národ. Teologie chápe rámec Desatera jako dar Boží, který Bůh daroval lidstvu zdarma.

Desatero a hodnoty, které jsou v něm obsaženy, jsou uspořádány sestupně, od hodnoty hlavní, k méně důležitým. Otevírá nám cestu k osvobození morálce, kde je na prvním místě vláda Boha nad světem a každému nabízí možnost, aby si na Boha udělal čas a se svým vlastním časem nakládal konstruktivním způsobem.¹¹⁹ Tyto hodnoty, které jsou obsaženy v přikázáních, jsou vlastně základem pro listinu lidských práv a svobod, která platí pro celé lidstvo bez výjimky.

Pokud budeme hovořit o Desateru z pohledu počítání katolické církve první přikázání mluví o právu na náboženský vztah k Bohu, druhé pak na úctu k vyznáním a náboženským symbolům, třetí se týká toho, že každý člověk má právo na odpočinek, volný čas a kvalitní život. Ve čtvrtém přikázání je obsaženo, že každý má právo na rodinný život, s čímž souvisí páté přikázání, které se týká práva na život jako takový. Šesté přikázání nám říká, že si můžeme svobodně vybrat svého partnera, je v něm také právo manželského páru na úctu, podporu a ochranu ze strany státu. Sedmé přikázání obsahuje právo na respektování občanských svobod, osmé právo na dobré jméno a respektování soukromí. Deváté a desáté přikázání v sobě zahrnují právo na bezpečnost a právo na soukromé vlastnictví, včetně záruky občanské ochrany hmotných statků.¹²⁰

¹¹⁸ Srov. *PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE*, Bible a morálka, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2010, str. 13

¹¹⁹ Srov. *PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE*, Bible a morálka, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2010, str. 41

¹²⁰ Srov. *PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE*, Bible a morálka, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2010, str. 42-3

2.5. Jednota dvou zákonů

Desatero bylo, jak již víme, zjeveno Mojžíšovi na hoře Sinaj. Těmito zákony se lidé tehdejší doby řídili do Ježíšova příchodu. Ovšem Ježíš nepřišel proto, aby zrušil Desatero, ale aby ho naplnil. Slovem naplnil se rozumí určité překročení, které je uváděno v Horském kázání, když říká „Slyšeli jste, že bylo řečeno „Nezcižoložíš“, já však pravím vám: „Každý, kdo se dívá na ženu se žádostivostí, již s ní zcižoložil ve svém srdci.“ (Mt 5,27-28).

Jádro Starého zákona je slovo „cesta“, které určuje osvobozující událost. V jádru Nového zákona je pak Ježíš, který říká, „Já jsem cesta, pravda a život.“ (Jan 14,6).¹²¹

2.6. Přirozený zákon nebo Boží nařízení

V rámci křesťanské diskuse o morálce existují dvě hlavní tradice teologické etiky. První z nich předpokládá, že lidské morální jednání lze vyvodit z Božích nařízeních. To znamená, že se jedná o tzv. „pozitivní“ zákon,¹²² činy jsou buď dobré nebo špatné podle toho, zda je Bůh přikázal nebo zakázal. Druhá tradice považuje za zdroj morálky přirozený zákon, morální systém, který je obsažen v tom, jak jsou věci uspořádány, že je to jakási vrozená morální síla světa. Více než z pozitivních přikázání vychází z představy Boha jako stvořitele přirozeného řádu.

Lidé, kteří se domnívají, že prvořadým zdrojem života v církvi je Bible, mají tendenci na tradici přirozeného zákona v morální filosofii pohlížet s jistou nedůvěrou, jako na něco deistického¹²³. Chápu to jako jakési odsunutí Boha někam daleko, odkud však určuje naše morální povinnosti, ale není chápán jako ten, který je přítomen ve svém stvoření a učí lidi jak by měli správně žít. Karl Barth tvrdil, že „Bůh je vládce a jeho hlas je třeba poslouchat.“¹²⁴ Tento pohled je spojen s důrazem na Bibli jako na zdroj morálního učení.

¹²¹ Srov. *PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE*, Bible a morálka, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2010, str. 15

¹²² *J. BARTON*, Etika a Starý zákon, Mlýn 2006, str. 60

¹²³ Srov. *J. BARTON*, Etika a Starý zákon, Mlýn 2006, str. 60

¹²⁴ *J. BARTON*, Etika a Starý zákon, Mlýn 2006, str. 61

Tradice přirozeného zákona by se měla rozvíjet tam, kde je vnímání Bible jako autority poněkud slabé. Římskokatolické učení o etice až do Druhého vatikánského koncilu v souvislosti s etikou jen velmi málo zmiňovalo biblické texty. Postupovalo více filosoficky a kladlo si otázku, co je a co není z filosofického pohledu slučitelné s povahou člověka.¹²⁵

3. Etika v dnešní době

3.1. Starozákonní etika a její platnost do dnešní doby

Pro člověka je velice těžké přiznat si a dokázat, že starozákonní etika může mít svůj význam a platnost i v dnešní době.¹²⁶ Pro některé křesťany, kteří Starý zákon ctí jako Písmo svaté, je přirozené přijmout morální důsledky a snaží se je určitým způsobem zahrnout do dnešního systému, podle kterého by se v dnešní době dalo žít. Ovšem většina křesťanů a lidí bez vyznání považují tuto snahu za nemožnou, dokonce někdy i za směšnou a nemorální.¹²⁷

Když se jen trochu zamyslíme nad jednotlivými příkázáními, můžeme vidět, že žádné z nich není nikterak výjimečné, protože všechny národy obývající Přední východ měly zákony, ve kterých se více či méně objevovalo to samé, co v Desateru. Všechny zakazovaly krádež, smilstvo, vraždu, každý národ měl své představy o uctívání bohů. Na Desateru je však výjimečné to, že tento druh etiky sjednocuje do jednoho textu, jako součást jednotné vize, jak žít dobrý život.

3.2. Křesťanská etika v dnešní době

Křesťané cítí, že jsou předmětem Kristovy lásky, je zde zdůrazněno, že Ježíš se nevykoupil zbytečně. Kristova láska a vykoupení patří do vzájemného vztahu s tzv. Novou smlouvou.

¹²⁵ Srov. J. BARTON, *Etika a Starý zákon*, Mlýn 2006, str. 61

¹²⁶ Srov. J. BARTON, *Etika a Starý zákon*, Mlýn 2006, str. 8

¹²⁷ Srov. J. BARTON, *tamtéž*

Křesťané jsou osvobozeni křtem od hříchu.¹²⁸ Křesťan tudíž nevidí v Desateru vyznání lásky a smlouvy, ale pouze etické směrnice pro život, které jsou, nebo by měly být závazné.

3.3. Největší etické problémy

Podstata a hloubka morálky Starého zákona souvisí úzce s tím, že bere na vědomí, jak je lidský život složitý a chaotický. Ve Starém zákoně se setkáváme s vyzrálými osobnostmi, z toho jak spolu jednají můžeme vidět konkrétní příklady etického jednání, ale také etického selhání.¹²⁹ Tato kapitola bude zaměřena na tři největší etické problémy, kterými jsou ekologie, sexualita a majetek. Tyto kapitoly uvádí John Barton¹³⁰ ve své knize *Etika a Starý zákon*, kterou jsem se ve své práci, konkrétně v této kapitole, nechala inspirovat.

3.3.1. Ekologie

Někteří lidé, kteří se chtějí chovat dobře k životnímu prostředí a znají Bibli, považují Starý zákon za původce ekologického zla. Tito lidé se hlavně odvolávají na První knihu Mojžíšovu, kde se píše: „*A Bůh jim požehnal a řekl jim: Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte si ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.*“ (Gn 1,28). Za ještě mnohem horší považují kapitolu Gn 9,1, kde se píše: „*Plodte a množte se na zemi. Bázeň před vámi a děs z vás padnou na všechnu zemskou zvěř a na všechno nebeské ptactvo, se vším co se hýbe na zemi, i se všemi mořskými rybami jsou vám vydány do rukou. Každý pohybující se živočich bude vám za pokrm.*“ Ovšem na obhajobu židovství a křesťanství můžeme použít například Žalm 8, 4-7 kde je odlišné znění. „*Vidím tvá nebesa, dílo tvých prstů, měsíc a hvězdy, jež jsi tam upevnil: Co je člověk, že na něho pamatuješ, syn člověka, že se ho ujímáš? Jen maličko jsi ho omezil, že není roven Bohu, korunuješ ho slávou a důstojností. Svěřuješ mu vládu nad dílem svých rukou, všechno pod nohy mu kladeš.*“ Tyto verše hovoří o tom, že člověk se má o přírodu starat jako zahradník, stejně jako Adam v Edenu žije v míru a souladu s přírodou.¹³¹ Člověk má být správce

¹²⁸ Srov. *PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE*, Bible a morálka, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2010, str. 84

¹²⁹ Srov. *J. BARTON*, *Etika a Starý zákon*, Mlín 2006, str. 41

¹³⁰ John Barton, přednáší Starý zákon na univerzitě v Oxfordu

¹³¹ Srov. *J. BARTON*, *Etika a Starý zákon*, Mlín 2006, str. 43

stvořeného a chovat se jako dobrý král nebo královna. Představa dobrého krále ve Starém zákoně je představa pastýře, který se dobře stará o své ovečky. Když se tedy řekne, že je mu svět kladen „pod nohy“ neznamená to nutně nádech despotismu, jak se může v dnešní době zdát.

Podle první knihy Mojžíšovy (Gn 1,29-30) by měl být člověk vegetarián, stejně jako zvířata. Píše se: „*Bůh také řekl: „Hle dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. Veškeré zemské zvěři i nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu“.* A stalo se tak.“ Teprve po potopě, kterou seslal Hospodin na zemi, se svět stal drsným a hrubým, byl pošpiněn lidským hříchem. Spolu s prvním zákonodárstvím, které se týkalo vraždy, bylo dovoleno zabíjet zvířata pro potravu.¹³²

K tomuto tématu lze snad jen říci, že tyto příklady tak teoreticky mohou oslabit argumenty ekologů, které vznášejí proti Bibli. Desatero o této problematice konkrétně nic neříká, ovšem lze to chápat v souvislosti s šestým přikázáním „*Nezabiješ!*“ nebo s osmým přikázáním „*Nepokradeš*“ viz. kapitola 2.3.8.4. . Dnešní člověk zabíjí a okrádá přírodu denně svým chováním k ní. Mohli bychom začít tím, že člověk zabíjí zvířata, někdy pro potravu, kdy to chápeme jako normální potravinový řetězec, jindy jen pro zábavu a trofeje. Kácí zdravé stromy aby mohl postavit parkoviště k supermarketu, kde dřív byl les nebo pole. Ničí ji i tím, že nedostatečně recykluje odpad.

3.3.2. Sexualita

Podle první kapitoly knihy Genesis je účelem lidské sexuality rozmnožování. Co se týká tohoto tématu, lidé se na Bibli odvolávají velmi často a v jejich představách o křesťanských normách je Starý zákon na prvním místě. Téma sexuality můžeme spojit se sedmým přikázáním tj. „*Nesemilníš*“.

¹³² Srov. J. BARTON, Etika a Starý zákon, Mlýn 2006, str. 44

Velkým tématem v této oblasti je dnes homosexualita. Někteří lidé jí považují za nepřirozenou. *Anglikánská církev toto téma řeší tak, že rozlišuje sexuální orientaci a sexuální aktivitu. Sexuální orientace je morálně neutrální, kdežto homosexuální aktivita ne.*¹³³

Sexualita a touha k člověku zajisté neodmyslitelně patří a lidé se mohou svobodně rozhodnout jak s ní naloží, jestli správně nebo špatně.

3.3.3. Majetek

Dnešní moderní křesťan, který se zabývá otázkou co Starý zákon říká o majetku, se s velkou pravděpodobností navrátí k myšlence správcovství. Když se mluví o penězích a jejich využití, o času a o talentu, je kladen velký důraz na to, že podle Písma žádné absolutní vlastnictví není. *To, co vlastníme, je nám svěřeno Bohem, a my jsme pouze správci, nikoli vlastníky.*¹³⁴

Desatero hovoří o majetku v souvislosti s osmým a desátým přikázáním „*Nepokradeš*“ a „*Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.*“ V této souvislosti určuje, jak by se člověk měl chovat k vlastnímu, ale i cizímu majetku.

3.4. Shrnutí poznatků z ankety: Co se lidem vybaví pod pojmy: Etika, morálka a Desatero

Poznatky, které jsem získala ohledně výše uvedeného tématu nejsou zrovna dobré. Většina mladých lidí, převážně studentů, ve věku 15-20 let mi podala klasické středoškolské odpovědi: Etika je nauka o tom, jak by se člověk měl chovat, morálka je etika v praxi nebo určené chování ve společnosti a Desatero je něco, co bylo zjeveno Bohem. Někteří ani nevědí, komu Desatero bylo zjeveno, ale našli se i tací, ač ateisté, kteří požadují Desatero za soubor základních norem, což mě velmi potěšilo. Tato věková skupina obsahuje nejvíce lidí.

¹³³ J. BARTON, Etika a Starý zákon, Mlýn 2006, str. 54-5

¹³⁴ J. BARTON, Etika a Starý zákon, Mlýn 2006, str. 56

Lidé pracující ve věku 23-45 let, v této skupině se nachází i věřící, převážně katolíci, ale také protestanti, ovšem stále převládají lidé bez víry. Lidé v této věkové skupině mi podali poněkud rozsáhlejší odpovědi k danému tématu. Dostala jsem odpovědi typu: Etika jsou zásady společenského chování, které nesouvisí s morálkou ani Desaterem. Morálky jsou dvě, vnější a vnitřní. Vnější je podřízená pracovní a společenská, vnitřní morálka pak odráží osobnost a charakter člověka. Desatero je soubor základních morálních pravidel k přežití společnosti. Etika je nauka o správném jednání a morálka je téměř totéž, ale používá se spíše v teologii. Desatero je pak soubor norem daných Bohem židům při putování do země zaslíbené a soubor morálních norem závazných pro křesťany či pro všechny jako přirozený zákon.

Lidé od 60 let a výš pak chápou v důsledku jiné doby jejich dětství a dospívání a také v důsledku jiné výchovy, kterou též určuje doba, Desatero jako soubor základních morálních pravidel pro společnost. Tento soubor je chápán jako součást etického a morálního chování, z čehož je patrné jak chápou tyto lidé význam pojmů etika, morálka a Desatero.

Je velmi dobře vidět rozdíl mezi myšlením studentů, pracujících a lidí v důchodu a je také patrný i rozdíl chápání člověka bez víry a člověka věřícího.

Závěr a osobní postoj

Každé přikázání můžeme studovat čtyřmi způsoby. První způsob je, že přikázání lze studovat ve *světě původního historického významu*¹³⁵, jinak řečeno, čeho se přikázání týkalo kdysi. Druhý způsob je, že můžeme přikázání studovat *podle obvyklého biblického chápání Starého a Nového zákona*¹³⁶. Za třetí je to studium přikázání *ve světě běžného zpracování látky v morální teologii*¹³⁷. Konečně za čtvrté je to *způsob nenáboženský*¹³⁸. Jde o to, abychom našli nenáboženské vyznění původního požadavku.

Mnoho dnešních židů, ale ani já, nechápe, proč teolog J. Zink upírá Desateru „*nadčasovou etiku*“. Desatero je pro něj jen „*svědeckví tehdejší doby*“¹³⁹ a podle mého názoru není sám, kdo takto smýšlí. Je mnoho lidí, kteří ani neví, co Desatero je a co je jejím tématem.

Při srovnávání Desatera židovského a křesťanského jsem dospěla k názoru, že „křesťanský“ Bůh, i když je to tentýž Bůh jako je židovský nebo Bůh muslimů, je v určitých pasážích milosrdnější a spravedlivější než „židovský“ Bůh. „Křesťanský“ Bůh je milosrdný ke všem, zlo sice také trestá, ale umí odpouštět, což je leckdy důležitější než zůstat zatvrzelý. Mě je ovšem mnohem bližší židovské pojetí Desatera i jednání „židovského“ Boha, snad s výjimkou, která se týká druhé poloviny Druhého přikázání, kde Bůh trestá hříchy otců na dětech do několika pokolení. Kdysi mi jedna moudrá osoba řekla: „*Nenávidět je snazší, než úplně a z hloubi svého srdce odpustit.*“ Myslím si, že je to pravda, a proto také dnešní svět vypadá tak, jak vypadá.

Náboženství v dnešním sekularizovaném světě, ve světě přírodních věd a techniky, se nemálo odepisuje jako nevědecké a neproduktivní. Náboženství bylo vždy hlavní součástí všech kultur, a rozhodně to nebylo bezdůvodně. Bůh je pokládán za jakési zosobnění lidských přání a tužeb. Sekularizovaná společnost by měla zaujmout postoj k jednomu z nerozšířenějších kulturních jevů všech dob, totiž k úctě k Bohu. Cílem dnešních lidí není věčný život, ale lepší život na zemi.¹⁴⁰ Zásadní význam náboženství potvrzuje lidská zkušenost, kdy člověk zažívá pocit strachu, frustrace, selhání. V těchto případech je člověk puzen hledat určitou pomoc,

¹³⁵ J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 257

¹³⁶ J. SKOBLÍK, tamtéž

¹³⁷ J. SKOBLÍK, tamtéž

¹³⁸ J. SKOBLÍK, Přehled křesťanské etiky, Karolinum, Praha 2004, str. 258

¹³⁹ Srov. L. SCHNEIDER, Klíč k Tóře, vydavatelství A-ALEF, Ostrava 2000, str. 58

¹⁴⁰ Srov. K. H. PESCHKE, Křesťanská etika, Vyšehrad, Praha 1999, str. 30

kterou nachází ve spojení s transcendentním bytím, kterému se podřizuje a dává mu najevo svou úctu.

„Židovské náboženství nám není cizí, vždyť určitým způsobem patří k jádru našeho náboženství. Proto k němu máme vztahy hlubší než k jiným náboženstvím. Vy jste našimi bratry na prvním místě. Do jisté míry lze říci: našimi staršími bratry.“ (Jan Pavel II. římským Židům 13.4.1986)¹⁴¹

¹⁴¹ E. ZENGER, První zákon – Židovská Bible a křesťanství, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, str. 9

Abstrakt

VARADY, V. **Desatero a etika, biblické znění Desatera a Desatero v katolických dokumentech.** České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra biblických věd. Vedoucí práce ThLic. A. Mackerle

Klíčová slova: Desatero, etika, morálka, židovství, křesťanství, přikázání, teologie

Úvodní kapitola je jakýmsi seznámením s pojmy: morálka, Desatero, etika.

Hlavním tématem mé práce je rozbor všech deseti přikázání. Cílem bakalářské práce je, zjistit a vzájemně porovnat rozdílné pohledy na Desatero jak ho chápou židé a jak katoličtí křesťané. Jde hlavně o srovnání prakticky etické a kultovní.

V závěru jsou shrnuty veškeré mé poznatky, které jsem získala z literatury a z ankety, která se týkala otázky: *Co se vybaví lidem pod slovy: etika, morálka a Desatero?*

Abstract

The Ten Commandments and ethic, biblical texts and the Ten Commandments in Catholic documents.

Key words: Ten Commandments, ethics, morality, Judaism, Christianity, theology

The first chapter is the introduction to the concepts of morality, Decalogue and ethics.

The main theme of my bachelor's thesis is the analysis of each of the Ten Commandments. The purpose of this bachelor's thesis is to find and to analyze the different points of view toward Decalogue as is understood by the Jews and Catholic Christians. This comparison is mainly ethical and cultural.

The conclusion summarizes my entire knowledge that I gained from the references and survey. The survey was a list of questions concerning about what people think or imagine about the words such as ethics, morality and the Ten Commandments.

Seznam literatury a použitých zdrojů

Primární literatura

Starozákonní překladatelská komise, Výklad ke Starému zákonu, I. zákon (Gn-Dt), Česká biblická společnost, Praha 1991, ISBN 80-7017-408-0

Jiří Beneš, Desítka - Desatero aneb deset slov o Bohu a člověku, Návrat domů, Praha 2008, ISBN 978-80-7255-177-4

Česká biblická společnost, Kancionál- společný zpěvník českých a moravských diecézí, Zvon 1990, Praha

Horst Georg Pöhlmann a Marc Stern, Desatero v životě židů a křesťanů, Vyšehrad, Praha 2005, ISBN 80-7021-783-9

Jacob Benno, Das Buch Exodus, Calwer Verlag, Stuttgart 1997, ISBN 3-7668-3515-7

Jiří Skoblík, Přehled křesťanské etiky, Karolinum 2004 nakladatelství Univerzity Karlovy, Praha, ISBN 80-7184-357-1

Helmut Weber, Všeobecná morální teologie, Vyšehrad 1998, Praha, ISBN 80-7021-292-6

Německá biskupská konference 1995, Život z víry, překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2005, ISBN 80-7040-809-X

John Barton, Etika a Starý zákon, Mlýn 2006, Jihlava, ISBN 80-86498-15-8

Sekundární literatura

Milan Hruska, Studijní Bible s výkladovými poznámkami, Křesťanský život, Albrechtice 2009, Life Publisher, ISBN 978-0-7361-0419-9

Papežská biblická komise, Bible a morálka, biblické kořeny křesťanského jednání, Karmelitánské nakladatelství 2010, Kostelní Vydří, ISBN 978-80-7195-367-8

Erich Zenger, První zákon - Židovská Bible a křesťanství, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, ISBN 80-7192-401-6

Jan Milíč Lochman, Desatero, směrovky ke svobodě, Kalich 1994, ISBN 80-7017-828-0

Univerzita Komenského v Bratislavě, Rimskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, Legislativné texty Biblie I., Bratislava-Nitra 2007, ISBN 978—80-88696-51-3

Univerzita Komenského v Bratislavě, Rimskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, Legislativné texty Biblie II., Bratislava-Nitra 2008, ISBN 978—80-88696-57-5

Univerzita Komenského v Bratislavě, Rimskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta,
Legislativné texty Biblie III., Bratislava-Nitra 2009, ISBN 978—80-88696-59-9
Ladislav Simajchl, Desatero božích přikázání – pravidla dobrého člověčenství, Canto – Petr
Veselý 1988, ISBN
Johanna Koppová, Starý zákon – kniha pro dnešní dobu, Karmelitánské nakladatelství,
Kostelní Vydří 2003, ISBN 80-7192-466-0
Karl-Heinz Peschke, Křesťanská etika, Vyšehrad 1999, Praha, ISBN 80-7021-331-0
Bernard Häring, Láska je víc než přikázání, Vyšehrad 1996, Praha, ISBN 80-7021-189-X
Kolektiv autorů, Filosofický slovník, Olomouc 2002, ISBN 80-7182-064-4
Ludwig Schneider, Klíč k Tóře, vydavatelství A-ALEF, Ostrava 2000, ISBN 3-7751-3398-4

Internetové zdroje

<http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/dokumenty/Zpov%C4%9Bdn%C3%AD%20zrcadlo.pdf>
<http://wikipedia.cz>
<http://otazky.vira.cz>
<http://slovo.vzestup.net/poselstvi/desatero3.htm>

Bible Písmo svaté Starého a Nového zákona, český ekumenický překlad 1985, Vyšehrad,
Praha 1991, ISBN 80-7113-009-5